

XI. ULUSLARARASI HİTİTOLOJİ KONGRESİ
XIth INTERNATIONAL CONGRESS OF HITTITOLOGY

BİLDİRİ ÖZETLERİ

13-19 ARALIK **2021**
December

hititoloji.hitit.edu.tr

1- Ignasi-Xavier ADIEGO

İSPANYA

Carian, 30 Years Later

The purpose of this paper is to present a state-of-the-art of Carian studies, 30 years after my doctoral dissertation and my Kadmos' article "Deux notes sur l'écriture et la langue cariennes" (Adiego 1990a, 1990b), which, starting from the decisive breakthrough made by John Ray in the 80s, paved the way to the definitive decipherment of the Carian alphabet, reached in Adiego (1992), Schürr (1992) and Adiego (1993, 1994), and confirmed by the bilingual inscription of Kaunos, appeared in 1996 (Frei-Marek 1997, 1998). The paper will consist of a summary of present knowledge of Carian, an information on recent new advances (for instance, Adiego 2020) and some remarks of pending questions.

2- Metin ALPARSLAN

TÜRKİYE

Die Augen der hethitischen Hauptstadt: Neues zu den Stadttoren von Hattuša

Worte für den Begriff Tor, Stadttor, Tür usw. kommen in den hethitischen Texten sehr oft vor. Bei vielen dieser, in den Texten von Boğazköy auf treten den Begriffe ist es nicht immer unumstritten möglich, sie mit den Stadttoren der hethitischen Hauptstadt in Verbindung zu bringen. Trotzdem werden auch Tore genannt die sicher als Stadttore der hethitischen Hauptstadt Hattuša identifiziert werden können. Drei dieser Tore beinhalten z.B. Ortsnamen, die wahrscheinlich von dem jeweiligen Tor zu erreichen war: es handelt sich dabei um das Pala-Tor, das Zipalanda-Tor und das Tawiniya-Tor. In wieweit diese drei Tore, aber auch die anderen Tore in Hattuša zu lokalisieren sind soll Thema dieses Vortrages sein.

3- Alfonso ARCHI

İTALYA

Back in Chronology. Early-Early-Anatolians in Eastern Anatolia and Politics in Cosmic Powers: its Foundations in pre-Hittite societies

This paper has the aim to show how new documentary material, together with analyses from social sciences can enlarge our comprehension of some historical facts and some ideologies concerning the Hittites and their culture.

1) the archives of Ebla in Northern Syria (traditional dating 2380–2335 BC) mention the city of Armi(um), whose identification with Armānum of an inscription by Narām-Sîn of Akkad is widely accepted. Some scholar still places Armi(um)/Armanum in Cilicia, according to suggestions preceding the discovery of the Ebla documentation. This is, however, no more possible because at least half of the PNs from Armi (around 100 in all) are good Semitic, while Kizzuwatna (Cilicia) was never semitized in the course of its history. Data confirming its geographical identification on the banks of the Euphrates will be reasserted. Personal names in *-adu*, *-šaradu*, *-ašu* have been identified as Early-Anatolians (Archi, *Archivio Glottologico Italiano* 105 [2020] 3–20). This confirms the split of the Anatolian languages from the common IE Proto-language around 800 or 1000 years earlier than the split of the other IE languages (as N. Oettinger had suggested).

2) The many *BIBRU* vases representing animals (a kind of rhyton) at Kanešand Hattuša are well known to the Hittitologists from the times of the publications by K. Tuchelt, *Tiergefässe* (1962), and O. Carruba, *Kadmos* 6 (1967) 88-97. These vessels depict many different animals and were devoted to different deities. A rhyton could stay also instead of the human image of a god in front of the altar. Mountains and sources (representing respectively male and female deities) belonged practically to every local pantheon in rural *milieux* according to the *Kultinventare* of the Central Anatolian area. How to explain this divine landscape to which animals and some elements of Nature belong? These forms of the Divine go back to the Neolithic period and are represented in part at GöbekliTepe (by Urfa) ca. 10,000 BC, where cultic places – circular enclosures – enclosed several monolithic pillars on which many kinds of animals are depicted, such as foxes, gazelles, snakes, ducks, etc. The correct interpretation of this evidence has to be found in the synthesis which Marshall Sahlins has given of the animistic universe of societies from Amazonia, Arctic, and New Guinea: an animistic universe in which the human social world is part of a larger world. The Hittite developed a much more complex religious landscapes, where gods had a well-defined personality with distinct functions. Animals were, however, associated to these gods, in a way which the text explain in a very limited way. Other elements also, as mountains, rivers, sources continued to be part of this animistic world.

4- Murat AYDIN - Burhan GÜLKAN

TÜRKİYE

Ortaköy-Şapinuva'dan Bir Miken Kabı

Ortaköy-Şapinuva, Boğazköy-Hattuša'dan sonra hem Hitit Devleti'ne başkentlik yapmış hem de ikinci büyük çivi yazılı arşive sahip olan merkezdir. Bu merkezden ele geçen çivi yazılı arşivlerde Anadolu ve Anadolu dışında bulunan devletlerle yazışmalar görülmektedir. Hitit Devleti'nin Batı Anadolu'da bulunan devletlerle gerek antlaşma gerek evlilik gerekse savaşmak suretiyle olsun hep bir ilişki içinde olduğu bilinmektedir. Çivi yazılı belgeler dışında kazılarda ortaya çıkan arkeolojik malzemeler de bunları kanıtlar niteliktedir. Orta Anadolu'da Miken çanak çömleği Hitit merkezindeki üç yerden bilinmektedir. Bunlar, Maşat Höyük-Tapigga, Boğazköy-Hattuša ve Kuşaklı-Şarişsa'dır. Konumuzu oluşturan "Ortaköy-Şapinuva'dan Bir Miken Kabı" ile Orta Anadolu'da bilinen merkezlere bir yenisi daha eklenmiştir.

5- Haldun AYDINGÜN

TÜRKİYE

An Early Hittite Period lead figurine from Istanbul

Lead figurines and stone molds have a wide geographical distribution, stretching from Upper Mesopotamia in the west to the northwest of Anatolia. According to the data obtained from the systematic excavations, lead figurines and their molds started to be produced in the last phase of the Early Bronze Age. Their production continued until the end of the Assyrian Trade Colonies Period. Lead figurines are portable religious objects of the Bronze Age. They mostly represent gods, families and mythological creatures. Lead figurines and their molds are considered important evidence of trade between Mesopotamia and Anatolia. The earliest examples of lead figurines were found at Titiş Höyük, Tell Brak/Nagar and Qal'at Shergat/Aşşur. The southernmost examples of lead figurines were found in Assyria and Nuzi. The furthest point to the northwest is Çanakkale Hisarlık/Truva. In addition to the Kültepe, Acemhöyük and Boğazköy excavations, lead figurines and stone molds have been found in the Küllüoba and Seyitömer Excavations in Central Western Anatolia in recent years. As a new example, a stylized lead figurine representing a Goddess on a Deer was found during excavations in Avcılar, on the European side of Istanbul, in 2013.

The Istanbul lead figurine is 6.6 cm high, 3.1 cm wide and 0.5 cm thick; The figurine was produced by casting lead into a mold. The goddess is standing and holding the antlers of the deer.

Lead figurine was found in the same context with many Old Hittite type finds. It came from the level where the wheel-made, red slipped ceramic fragment with clays mica and fine mineral tempered and two Old Hittite Type figurines, which are understood to belong to 14 different vessels in an architectural context. It came from the level where the wheel-made, red slipped ceramic fragment with clays mica and fine mineral tempered and two Old Hittite Type figurines, which are understood to belong to 14 different vessels in an architectural context. Apart from these, a Cyprus White Slip II vessel fragment dated to the Middle Bronze II, three Mycenaean vessel fragments and other fragments from the Balkan cultural area were also found in the same context. Analogically, it is seen that the lead figurine of Istanbul with a deer god resembles the prints of the Syro-Hittite type cylinder seals found in excavations such as Kültepe, Acemhöyük and Boğazköy. The Istanbul lead figurine does not have any hunting feature like bow or arrow. Therefore, she resembles a naked goddess rather than a god. The protector god of the countryside is among the gods that the Hittites took over from the Assyrian Colony period. Their names and place in the Mesopotamian pantheon are unknown. Only with the help of Hittite texts is he described as the god who guarded the hunters in the fields. The deer is often seen in Hittite art as a sacred animal protecting nature and the countryside. The Deer God is a Protective God, expressed in Hittite texts with the Sumerogram «^D LAMMA», «LAMMA.LİL». ^DLamma is the god of nature in the texts. The Deer God is mentioned in Hieroglyphic texts as well as in cuneiform texts.

The lead figurine found in Istanbul is dated to the end of the Middle Bronze Age. In addition to this feature, it is also of great importance in terms of being the first discovery on European soil.

6- Sedef AYYILDIZ

TÜRKİYE

Hitit Devletinde Kirlilik: Arınma ve Temizlik Anlayışı

Anadolu'da bulunan Hititlere ait çivi yazılı merkezlerde ele geçen belgelere bakıldığında büyük çoğunluğunu dini metinlerin oluşturduğu görülmektedir. Teokratik devlet yapısına sahip olan Hitit devletinde de Tanrıların devlet ve toplum üzerindeki etkisi belgelere açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Dini anlamda kutsal olan pek çok kent ve tanrı ismi bu metinlerde zikredilmektedir. Hititlerde de temizlik ve arınmaya önem verildiği ve bu maksatla ritüeller düzenledikleri, temiz ve arınmış özel alanlar oluşturdukları bilinmektedir. Her tanrı kutsal ve ulaşılmazdır, en büyük güçtür. Bu güce yönelmek ve bu güçten yardım dileyerek hayatlarını güzelleştirmek Hititlerin de hayatlarının odak noktası olmuştur. Bu nokta da tanrılarla ilişkilerini iyi tutabilmek kirlilikten kurtulmak için çok sayıda arınma ritüelleri uygulamışlar ve tanrının isteklerini öğrenmek için fal, büyü, rüya gibi uygulamalara da başvurmuşlardır. İnsanlarla tanrılar arasında ki ilişkinin durumunu ise insanların tanrılara karşı gösterdiği özen belirlemektedir. Tanrıların gazabından korunmak ve tanrıların bahşını kazanmak için bir takım ritüeller düzenlemişlerdir. Bu ritüelleri düzenlemek tanrıların öfkesinin sınırlarını bilmeyen bu insanların yazgılarının bir parçası olmuştur. Tanrısal öfkenin ortaya çıkmasına sebep olan kirlilik büyü, eskiden gelen günahlar, cinayet, iftira, yalan yere yemin, kültürel alanların temizliğinin ihmal edilmesi, vb. temizlik ile ilişkili talimatlara uyulmaması şeklinde kendini göstermektedir. Kirlenmenin hem bedensel hem de ruhsal anlamda bir boyutu vardır.

Eskiçağ dünyasına damgasını vuran Hititlerin maddi ve manevi temizliği korumaya verdikleri önem arkeolojik ve filolojik verilerle ele alınacaktır.

7- Fabio BASTICI

ALMANYA

The Use of the Hurrian Language in the Hurro-Hittite Festival Texts

The label “Hurro-Hittite festival texts” applies to those cuneiform texts preserving festivals of the Hittite cult significantly influenced by Hurrian religious and cultic traditions that spread and gained prestige among the Hittites starting from the 15th–14th century B.C. This paper will focus on one central aspect of such texts, namely the use of the Hurrian language. The special case of the language of the offering lists (*Opferlisten*) will be discussed, demonstrating how its study has contributed and can further contribute to advance our knowledge of Hurrian grammar and morphology.

8- Serkan BAŞOL

TÜRKİYE

Kadim Büyü Geleneğinin Kültürel Kökleri Ve Hitit Büyülerinde Simya Ve Materia Prima Olarak Ateş, Su, Toprak, Taş Ve Madenler Üzerine Bir Not

Hitit büyü metinleri külliyyatının bir kısmını oluşturan CTH 390-500 arasında numaralanan Hitit büyü metinleri incelendiğinde, daha sonra Orta Çağ da bir disiplin olarak ortaya çıkacak olan Simya ilminin temel unsurlarından olan ateş, toprak, su, taş ve çeşitli metallerin sıkça kullanıldığını anlamaktayız. Bu temel elementlerden bir kısmı Antik Çağda Sokrates öncesi doğa filozoflarının ilk neden “arkhe” arayışlarının da odağında yer alacaklardır. Sanayi Devrimi sonrası hızla gelişen modern Kimya ve Tıp biliminin ortaya çıkmadığı bu bin yıllar boyu insanlık Büyücü/Şifacılar ve ölümsüzlüğün formülünü arayan Simyacılar medet ummuşlardı. Doğacı anlayışın temelini oluşturan bu öncül elementler (materia prima) ve çeşitli tılsım nesnelere hem Büyücü/Şifacı hem de Simyacılar tarafından insanları kimi zaman psikolojik kökenli sorunlarda kimi zaman da biyolojik temelli hastalıklara şifa olması için kullanılmışlardır. Hitit büyücülerin sıkça kullandıkları materia prima ise Orta Çağ da kendisine Simyacıların “felsefe taşı” imgelemine yer bulmuştur. Bu çalışmada öncelikle büyü ve ritüel kavramları literal ve antropolojik açılarından incelendikten sonra kadim uygarlıkların büyü ile ilişkisine değinilerek Hitit toplumundaki büyü imgesinin bir yansıması olan büyü ritüelleri, simya ve materia prima bağlamında kültürel öğeler açısından ele alınacaktır.

9- Tayfun BİLGİN

ABD

On the Distinction of Hieroglyphic Luwian AURIGA and AURIGA₂

The Hieroglyphic Luwian signs AURIGA (L. 289.1) and AURIGA₂ (L. 289.2) are generally considered to be variations of the same sign. It is also known that the signs are the equivalents of the cuneiform titles “Chariot driver” ^{LÜ}KARTAPPU and “Chariot fighter” ^{LÜ}KUŞ₇. This presentation evaluates the graphic features of the signs, their phonetic usage, digraphic attestations with cuneiform titles, and the distinction of the cuneiform titles to suggest that AURIGA and AURIGA₂ should be treated as two different signs

10- Michele CAMMAROSANO

ALMANYA

Hittite Local Cults: State of Research, Open Questions, and New Perspectives

Between 2016 and 2020, the DFG-funded, Würzburg-based project “Critical edition, digital publication, and systematic analysis of the Hittite cult inventories” produced (a) a comprehensive digital edition of the corpus, (b) the dedicated database “Hittite Local Cults” (both online at the Hethitologie-Portal Mainz), and (c) thematic studies on selected aspects of the corpus, including text structure and layout, palaeography, religious iconography, festivals and cult calendar, management of cult supplies, offering practice, historical geography, and local panthea.

Additionally, an interdisciplinary investigation on the use of wax boards and a digital search tool for divine, personal, and geographical names were produced as spin-offs of the study. The paper aims to present the main results of the project and discuss future directions of research, with a focus on potential applications of the database “Hittite Local Cults”.

11- Carlo CORTI

İTALYA

Hittite Texts and Colophons. Some New Attributions

Despite the recent and extensive scientific literature on the Hittite tablets collection, its completion - in particular concerning the colophons - is far from being achieved. In this presentation only a small number of colophons will be considered and, when possible, the contexts related to their catalog number (CTH); we move from reconstructions of colophons that allow the connection to texts until now not attributed, to additions of geographical names and scribes that modify the previous hypotheses, as well as proposals to create new catalog numbers. These are just few examples which, however, demonstrate how a single restoration or join of fragments can modify our certainties and, consequently, how much work still needs to be done in this area of the hittitological research.

12- Paola COTTICELLI-KURRAS

İTALYA

Linguistic and Extra-Linguistic Taxonomies in the Hittite Culture

In previous studies, some aspects of cultural taxonomies have been presented, especially through the comparison of Vedic, Greek, Indo-Iranian and Latin material (Sadovski 2012 [2013], 2018; Cotticelli-Kurras / Pisaniello 2019 i.p., 2021, i.p.). This paper intends to discuss how also the Hittite texts offer interesting cultural insights into the representation of knowledge which is organized in taxonomical, hierarchical, meronymic and holonymic relationships. Completing a first overview given at the Conference *Contacts in Pre-Hellenistic Anatolia and Ancient Near East: From Languages to Texts*, held on 25-27 February 2021 in Verona (online), and previously on meetings of the *International Group of Multiculturalism and Multilingualism*, my contribution will delve deeper into some aspects of such taxonomical relations, which had been not jet dealt with on the other occasions.

Based on the organization of list items according to their main semantic features, such as 1. ‘Cosmological’ lists of items of macrocosm, 2. ‘Physio-logical’ lists of (human) microcosm, 3. ‘Glottological’ lists and meta-lists of linguistic items: phonological, morphological, syntactic, etymological plays, 4. ‘Numero/arithmo-logical’, (explicitly) *enumerative* lists, 5. ‘Socio-logical’ lists, items of community relevance, 6. ‘Chrono-logical’, temporal items, 7. ‘Topo-logical’, spatial representations, 8. ‘Axio-logical’ lists of concepts of values, 9. ‘Genea-logical’ names, 10. *Akolouthiai*: Lists of routines and (ritual[ized]) procedures, 11. ‘Theo-logical’ lists, complex structures, I selected those domains, which are recoverable in the Hittite culture, namely 1. ‘Cosmological reflexes in comparisons and descriptions’, 2. ‘Somato-graphical lists’, 3. ‘Ritual catalogues: ‘Binding’ spells and incantations’, 4. ‘Ritual of construction’, 4. ‘Hierarchically organized “super-lists’’. Consequently, I will, first, present the structure of the rituals as a macro-container of such ritualized and taxonomic acts, and second, some examples of interactions of such lists.

13- Sevgül ÇİLİNGİR CESUR

TÜRKİYE

The Path of the Divine in Hittite Rituals

Hittite rituals are religious practices that are often performed in order to activate supernatural powers for the sake of human beings, typically in undesirable situations. Considering the texts, it is noteworthy that the ritual practitioners perform diverse magical rites in an attempt to satisfy or assuage the anger of the deities. One of these is the evocation magic in which the deities are invoked by means of food and drink offerings, certain magical acts and prayers. Although it is typical in Hittite rituals to invoke the god(s) from earth, heaven, mountain, fire, river, spring and sea, there is also considerable amount of attestations in the texts to the evocation of the deities along a readily prepared path. This study aims at investigating the trails laid for the divine from a comparative perspective with particular attention to the paraphernalia and key ritual acts. Even though this research mainly concentrates on evocation rituals, it also aims to parse data from the texts that comprise the ritual act of drawing the deity along the path in order to better understand this ritual practice as a whole.

14- Anacleto D'AGOSTINO

İTALYA

Uşaklı Höyük: The Archaeological Evidence for the Hittite Period.

Uşaklı Höyük is located in the heart of the Anatolian plateau at the center of the territory defined in the Hittite texts as the "Upper Land". During the latest campaigns the archaeologists have been working to reconstruct the shape of the settlement at the time of the Hittite kingdom and to understand the sequence of occupation and its development. This paper will present an overview of the main results of latest excavations in the eastern portion of the lower city with a focus on architectural features and pottery repertoire.

15- A. Özdal DEĞİRMENCİOĞLU-Ayhan BAŞÇI

TÜRKİYE

Hattuşa'nın Ülke Turizmine Katkıları ve Tanıtım Önerileri

Çalışma Hattuşa'nın Çorum ili ve Türkiye için önemini ortaya koymak ve Hattuşa'nın tanıtıma katkı sağlayacak öneriler sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Anadolu topraklarından 70 farklı uygarlık gelip geçmiş, bunlardan 26'sının eserleri bugüne kalmıştır. Bu eserler Anadolu coğrafyasını açık hava müzesine dönüştürmüştür. Bugün Çorum iline 82 km uzaklıkta bulunan Hattuşa, bu eserlerden biridir ve 400 yıldan daha uzun süre Hitit Uygarlığına başkentlik yapmıştır. Anadolu kökenli bir toplum olmayan Hititler, Anadolu'da kök salarak neredeyse tüm Anadolu'yu egemenlikleri altına almışlar ve bir dünya devleti haline gelmişlerdir. Hititler Anadolu toplumları arasında önemli bir yere sahiptir ve birçok ilke imza atmışlar. Tunç çağı toplumu olan Hititler yazıyı etkin kullanmışlar ve Mısır'la dünyanın ilk yazılı barış anlaşması olarak kabul edilen Kadeş Anlaşmasını imzalamışlardır. Hititlerinilmekilmek işledikleri ve başkentleri yaptıkları Hattuşa, 1834 yılında Charles Texier tarafından yeniden dünyaya tanıtılmıştır. Hattuşa, 1986 yılında UNESCO Dünya Miras Listesi girmiş, 1988 yılında milli park olarak ilan edilmiştir. Ayrıca Hattuşa, UNESCO'nun "Dünya kültür mirası" ve "Dünya belleği" listelerinde yer alan tek antik şehir unvanına sahiptir. Sahip olduğu değerler ile Hattuşa, ülke ve dünya turizmi için çok önemli bir potansiyel taşımaktadır. Ancak bu potansiyelin ziyaretçi istatistiklerine yansıdığını söylemek oldukça zordur. Bu durumun tersine çevrilmesinde yerel halkın desteğini almak ve onların Hattuşa'yı benimsemesini sağlayarak bakış açılarını değiştirmek oldukça önemlidir. İl merkezinden Hattuşa'ya doğrudan ulaşım imkanı bulunmamaktadır. Hattuşa'ya ulaşım imkanları geliştirilmelidir. Hattuşa eşsiz bir destinasyondur ve Hattuşa'nın daha fazla gezi programında yer alması sağlanmalıdır. Bu kapsamda seyahat araçlarının temsilcileri ile turist rehberlerine yönelik gezi programları düzenlenmelidir. TUREB ile iletişime geçilip, turist rehberlerinin alması gereken seminer konuları arasına Hattuşa'da dahil edilmelidir. Filmlerin turizm destinasyonlarına olan olumlu katkısı bilinmektedir. Bu kapsamda Hattuşa ve Hititler temalı filmler ile özellikle çocuklara yönelik çizgi ve anime filmler yapılmalıdır. Hattuşa'nın tanıtımı için sosyal medya fenomenleri olan influencerlar davet edilmelidir. Hattuşa'da ziyaretçilerin daha fazla zaman geçirebileceği, hatıra fotoğrafı çektirebileceği hatıra noktaları oluşturulmalıdır.

16- Mahmut Göktuğ DRAHOR - Caner ÖZTÜRK - Meriç Aziz BERGE - Atilla ONGAR - Mustafa YAĞLIDERE - Buğra Oğuz KAYA - Ökmen SÜMER - Aygül SÜEL - Sedef AYYILDIZ - Semih GERÇEK - Murat AYDIN

TÜRKİYE

Şapinuwa'da Kent Planını Belirlemek Amacıyla Uygulanan Geniş-Ölçekli Manyetik Çalışmalar (2012-2019)

Hitit İmparatorluğu'nun kraliyet kentlerinden olan Şapinuwa arkeolojik alanı, Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesi'ndeki Çorum ilinin Ortaköy ilçesinde yer almaktadır. Şapinuwa, gömülü arkeolojik nesnelere yerini, derinliğini, boyutunu ve karakterizasyonunu belirlemek amacıyla uygulanan jeofizik araştırmalar için sorunsal arkeolojik alanlardan biridir. Şehir, Hitit döneminde önemli depremlerden etkilenmiştir. Bu durum yüzey altı ortamın karmaşıklığına neden olmuş ve jeofizik araştırmaların sonuçlarını etkileyebilecek özelliklere sahiptir. Bu nedenle alanda tümleşik jeofizik yöntemler uygulanarak, genel kent planı ve özelde de belirlenen her yapının ayrıntılı yeraltı dağılımları belirlenmeye çalışılmıştır. Alanda tümleşik jeofizik çalışmalar kapsamında manyetik gradyometre, yere nüfuz eden radar (GPR), elektrik resistivite tomografisi (ERT), indüklenmiş polarizasyon tomografisi (IPT), sismik kırılma tomografisi (SRT) ve Çok kanallı yüzey dalgası tomografisi (MASWT) yöntemleri kentin Tepelerarası ve Ağılönü bölgelerinde 2012 yılından itibaren uygulanmaktadır. Arkeolojik alanın önemli bir bölümünde uygulanan geniş-ölçekli manyetik çalışmalarla kent planı ve gömülü önemli yapılar belirlenmeye çalışılmıştır. Kentteki gömülü arkeolojik yapılar genellikle büyük ve yaygın bir yangından etkilenmiştir. Bu yangın tabakası ve yanmış gömülü yapılar manyetik yöntemle kolayca belirlenebilmektedir. Ayrıca alandaki büyük deprem olgusu ile yapıların yüzeye yakın olması ve bu nedenle tarımsal aktivitelerden çok etkilenmesi, manyetik anomalilerde karışıklıklara yol açabilmektedir. Böylece, yeraltı ortamının çok karışık olması, arkeolojik konteksi belirlemede bazı güçlükler ortaya çıkarmakta ve manyetik sonuçlarda istenmeyen etkilerle karşılaşmaktadır. Şapinuwa'da uygulanan geniş-ölçekli manyetik araştırmaların amacı, incelenen alandaki gömülü yapıları (duvarlar, çukurlar, fırın, yanmış malzeme vb.) ortaya çıkarmak ve kentin mimari planını hızlı manyetik çalışmalarla ortaya koymaktır. Alanın bütünleştirilmiş manyetik gradyometre görüntülerinde, belirli doğrultulara sahip gömülü arkeolojik yapıların genel dağılımı, lokasyonu ve mimari karakteri gözlemlenmektedir. Bu görüntülerde negatif anomaliler manyetik özelliği olmayan kireçtaşı, kerpiç ve sıkıştırılmış toprak malzemelerden oluşan duvar ve benzeri ortamlara karşılık gelirken, pozitif anomaliler değişik düzeylerde manyetik özelliğe sahip yanmış kerpiç malzemeler, fırınlar ve duvar yapımında kullanılan bazı çok tane bileşenli pekleşmiş ve yanmış konglomeralar ile bazaltik-andezitik bileşimli volkanik kayalarla ilişkilidir. Pozitif ve negatif manyetik anomalilerin genel uzantıları, Şapinuwa arkeolojik alanında düzenli bir şehir planının varlığını ortaya koymaktadır. Ayrıca bu plan içinde birbirinden belirli uzaklıkta önemli yapıların bulunduğu ve yüzeye yakın biçimde gömülü olduğu görülmektedir. Bu yapılardan bir kısmı jeofizik araştırmalar sonucunda kazılmış (G ve H yapıları) ve ortaya bir ışık (G yapısı) ile kullanım özelliği tam olarak belirlenememiş (H yapısı) yüzeye çok yakın konumlarda ortaya çıkarılmıştır. Sonuçta, geniş-ölçekli manyetik çalışmalarla hem kent mimarisi hakkında geniş bir bilgi elde edilmekte, hem de kazı stratejisine katkı sağlanmaktadır.

17- Atilla ENGİN

TÜRKİYE

Yeni Arkeolojik Bulgular Işığında Yesemek Heykel Atölyesi ve Tarihlendirme Problemi

Gaziantep iline bağlı İslahiye ilçe merkezinin yaklaşık 20 km güneydoğusunda, Yesemek Mahallesi sınırları içerisinde yer alan Yesemek Hitit Heykel Atölyesi yaklaşık 130 yıldır arkeoloji literatüründe bilinen bir merkez olmakla birlikte, atölyenin kesin olarak hangi döneme tarihlendiği, hangi siyasi otoriteye bağlı olduğu, hangi kent ya da kentler için üretim yapıldığı, ne kadar süre kullanıldığı, ne zaman ve niye terkedildiği gibi birçok önemli soru kesin bir cevap bulamamıştır. Özellikle atölyenin tarihlendirilmesi ile ilgili olarak, Hitit İmparatorluk Çağı'na mı yoksa Geç Hitit Beylikler Dönemi'ne mi tarihlendiği konusu tartışmalı olup, atölyenin Demir Çağı Geç Hitit Beylikler Dönemi'ne tarihlendiği düşüncesi daha yaygın bir görüş olarak öne çıkmıştır. Son yıllarda Yesemek Hitit Heykel Atölyesi ve çevresinde yaptığımız yüzey araştırmaları ve kazı çalışmaları, Yesemek Hitit Heykel Atölyesi'nin hemen yakınlarında yer alan devasa bir tepe yerleşmesi ile bağlantılı olduğunu ortaya koyarken, bu yerleşmede ve atölye alanı içinde ele geçen seramik türü malzeme Hitit İmparatorluk Çağı'na, MÖ 13. yüzyıla işaret etmektedir. Seramik malzeme dışında yeni tespit edilen heykeltıraşlık eserleri ve mimari kalıntılar da bu sonucu desteklemektedir.

18- Ayşe ERAT

TÜRKİYE

Osmaniye Kent Müzesindeki Hitit Dönemi Hançerin Bilim Dünyasına Tanıtımı

Osmaniye ve ilçelerinden bağış yoluyla kazanılmış yüzlerce eserin sergilendiği Osmaniye kent müzesi koleksiyonu arasında yine bağış yoluyla kazanılmış olan tunç bir hançerde bulunmaktadır. Hançer Osmaniye'de Kastabala Havzası dediğimiz mevkide Ceyhan Nehri kenarında bulunmuştur. Kastabala Havzası ve civarında Tunç Çağlarına ait izler barındıran birçok höyük vardır. Hitit İmparatorluk Döneminin tipik özelliklerini taşıyan Hemite Köyü Hitit Kaya kabartması da bu mevkide yer almaktadır. Söz konusu bu hançer, Hitit İmparatorluk Dönemi tunç eseri teşkil etmesi açısından Osmaniye için oldukça önemlidir. Benzerini Amasya arkeoloji müzesinde gördüğümüz hançerin, Hitit İmparatorluk Dönemi tunç eserleri arasındaki ilişkinin ve Doğu Akdeniz Bölgesinde yer alan Osmaniye ili ile bağlantılarının anlaşılması açısından son derece yararlı olacağı düşünülmektedir.

19- Hakan EROL

TÜRKİYE

Eski Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Anadolu’da Deri Ticareti

Eski Anadolu tarihinde Asur Ticaret Kolonileri Dönemi olarak adlandırılan ve MÖ ikinci bin yılın ilk çeyreğini kapsayan devirde, Asurlu tüccarlar özellikle Orta Anadolu’da koloniler (kārūm) ve istasyonlar (wabartum) kurarak sistemli ve kapsamlı bir bölgeler arası karasal ticaret gerçekleştirmişlerdir. Bu ticaretin çerçevesi, kapsamı ve çeşitli yönleri, kolonilerin merkezi Kültepe/Kaniş’te yapılan kazılarda bulunan, Asurlu tüccarların kişisel arşivlerine ait 23 bin civarında çivi yazılı belge sayesinde aydınlatılabilmektedir. Anadolu’daki Asur ticaretin temel malları Orta Asya kaynaklı olduğu düşünülen kalay ve daha çok Mezopotamya ürünleri olan çeşitli yün kumaşlardır. Asurlu tüccarlar bu temel ürünleri Anadolu şehirlerinde altın ve gümüş karşılığında satmışlar ve elde ettikleri değerli madenleri Asur’a taşımışlardır. Diğer taraftan tüccarlar, bu temel mallar dışında, Anadolu’nun belli başlı şehirlerinde Anadolu kaynaklı bakır, yün, pirikannum ve saptinnum kumaşları gibi başka mal ve ürünlerin de ticaretini yaparak kazançlarını artırmışlardır. Anadolu içinde ticareti yapılan, Anadolu ürünü diyebileceğimiz bu mallara, bugüne kadar hakkında herhangi bir çalışma yapılmamış deri ve deri ürünleri de eklenebilir.

Kültepe metinlerinde “deri; post” anlamında, çoğunlukla büyük baş hayvanlar için ārum (post?; CAD A/II, s. 338a; CDA, s. 25a) ve maškum [Sum. KUŠ] (CAD M/I, s. 376a; CDA, s. 202b) terimleri kayıtlıdır. Yüzden fazla belgede geçen bu terimler Koloni Döneminde Anadolu’da gerçekleştirilen deri ticareti; deri ve postun kullanım alanları ve mamulleri; türleri ve nitelikleri; gümüş ve bakır karşısındaki ticari değeri; dericilik mesleği (aşkāpum CAD A/II, s. 442a) gibi konular hakkında bilgi edinilmesini sağlar. Bu çalışma çerçevesinde deri, deri ticareti ve dericilikle ilgili bilgi veren Eski Asur metinlerin değerlendirilmesiyle bu konu detaylı olarak ele alınmıştır.

20- M. Arif ERZEN

TÜRKİYE

Hitit Uygarlığından İlham Alan Bir Roman: *Hitit Prensesi Arinna* ve Çocuk Edebiyatı Bağlamında Tarih Bilgisinin, Tabiat Bilincinin Aktarımı

Çocuk edebiyatı, toplumsal etkileri bakımından ayrıca değerlendirilmesi gereken hususî bir yazınsal sahadır. Bu sahadaki eserlerin çocuklarda kişilik oluşumu açısından değeri, son dönem edebiyat araştırmalarında mühimyer tutan konular arasındadır. Çocuklara dönük eğitici, öğretici rolü ve değerler eğitime sunduğu katkı çerçevesinde bu edebî birikimin araştırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Son dönem Türk öykücülüğünün üretken isimlerinden Feyza Hepçilingirler (1948–), aynı kuşağa mensup birçok yazar gibi, çocuk edebiyatına da katkı sunmuştur. Yazarın 2019’da yayımlanan *Hitit Prensesi Arinna* başlıklı çocuk romanı, sıra dışı kurgusuyla dikkat çeker. Romanda, bir hata sonucu, zaman makinesi ile günümüze getirilen Hititli kız çocuğunun izlenimlerinden hareketle okurların bazı karşılaştırmalar yapması sağlanır. Romanın kişilerinden Arinna, hükümdar kızıdır ve bir geçmiş zaman uygarlığının temsilcisi olarak 21. yüzyıl yaşayışını, âdetlerini, şehirlerini ve tabiatını gözlemler. Buna karşılık aynı yaşlarda bir zamane çocuğu olarak Elvan, kendisini ansızın yabancı bir dünyada bulan bu ilginç misafir karşısında başka bir algıyı temsil eder. Başlangıçta alaycı bir tutum sergilese de ardından tanımaya ve anlamaya çalışır. Çocuklar arasındaki sorgulayış, değişen dünyayı olumlu ve olumsuz taraflarıyla yeniden düşünme imkânı sağlar. Bu vesileyle Arinna karakterinin gözünden modern dünyada doğa tahribatı ve betonlaştırılmış, kalabalık, gürültülü kentlerin yapay atmosferi sorgulanır. Ön Asya Dilleri ve Kültürleri uzmanı olarak kurguya dâhil edilen Şadan Bey ise yaptığı açıklamalarla Hititler hakkında tarihsel bilginin aktarılmasını sağlar. Böylece Anadolu’da MÖ 1800’lerden 1200’lere dek varlığını sürdüren, birçok yönden gelişmiş ve köklü bir uygarlık olan Hititler; dili, kültürü, inançları ve yaşam pratikleriyle bu çocuk romanındaki değerler tartışmasının zemini hâlini alır. Bu bildiri, Hepçilingirler’in eseri değerler eğitimi açısından ele alınarak bilhassa tarih bilgisinin ve tabiat bilincinin kazandırılması noktasında nasıl bir yol izlendiği araştırılacaktır.

21- José Virgilio GARCÍA TRABAZO

İSPANYA

On the Religious Background of the Luwian Hieroglyphs

The aim of the present contribution is to explore the circumstances under which some signs came into being and developed in the hieroglyphic luwian (anatolian) writing. As already appointed by several scholars (e.g. Mouton 2002, Hawkins 2003, Yakubovich 2010), the oldest stages of this script are to be found among the pictographic seals of the Colony period (XX - XVIII centuries BC). Our research focuses on some striking features concerning 'zoomorphic' or 'sacred' signs (like CERVUS, HH 102-103; AVIS, HH 128, 132, 130), exploring new answers in the realm of two different levels of difficulties: 1) The general preeminence — and specially careful representation — of the animal figures in the seals, even when employed as mere syllabograms (already remarked by Güterbock 1942: 43-46); and 2) the continuity of that preeminence in the improvement of 'new' syllabic values — like *ru* for CERVUS₁₋₃, *sa* for CAPRA, *su* for CORNU, or *tapa* for LEPUS—, the logographic employ of AVIS in the theonym *Kupapa*, or the tendency to use the 'complete versions' of the logograms (like CANIS₂) depending of the 'sacral' force of the context.

22- Semih GERÇEK

TÜRKİYE

Ortaköy Kalıplarında Betimlenen Libasyon Sahneleri

Hitit İmparatorluğu'na bir dönem başkentlik yapan Ortaköy/Şapinuva'da sürdürülen kazı çalışmaları sonucunda işlevsel olarak çeşitli özelliklere sahip atölyeler gün yüzüne çıkarılmıştır. 'Atölyeler Mahallesi' olarak adlandırılan alanda atöyelere ait çeşitli malzeme grupları tespit edilmiştir. Malzeme grupları içerisinde, üzerinde çeşitli figürlerin betimlendiği kil taşından kalıplar ön plana çıkmaktadır. Sayısı 100'ü aşan kalıp ve kalıp parçalarında tanrı, kral, tanrıça, hayvan, bitki ve karışık varlık gibi figürler kazınarak betimlenmiştir. M.Ö. 14. yy'ın ilk yarısına tarihlediğimiz kalıp koleksiyonunun içerisinde, iki kalıp üzerinde libasyon sahnesi tasvir edilmiştir. Tanrıları yatıştırmak ve beslemek amacıyla çeşitli sıvılarla yapılan libasyonlara ait en erken görsel örnekler Mezopotamya kaynaklarından ulaşılmaktadır. Anadolu'da libasyon sahneleri ise Asur Ticaret Kolonileri Dönemi'ne ait silindir mühür baskıları üzerinde yer alan betimlemelerde görülmektedir. Hitit libasyon sahnelerinin öncülleri olan bu betimlemeler, Hitit tasvir sanatındaki örneklerin temelini oluşturmaktadır. Kalıplar üzerinde görülen libasyon sahneleri, Hitit sanatında yer alan diğer örnekleriyle paralellik göstermektedir. Hitit tasvir sanatında önemli bir yer tutan libasyon sahneleri, Ortaköy kalıplarının yanı sıra kabartmalı vazolar, orthostatlar, steller, gümüş ritonlar, damga-silindir mühür ve mühür baskıları ile kaya anıtı gibi arkeolojik veriler üzerinde de görülmektedir. Bu çalışmada, Ortaköy kalıplarında betimlenen libasyon sahneleri ikonografik özellikleri açısından incelenerek, Hitit sanatında yer alan diğer örnekleriyle karşılaştırılacaktır.

23- Mauro GIORGIERI

İTALYA

Script and Language of the Hurrian Texts from Ortaköy: an Overview

The present paper aims at offering an overview on some interesting features of the script and language of the best preserved Hurrian texts from Ortaköy, concerning particularly the shape of the tablets, the palaeography, the ortography and the grammar, in order to highlight some important aspects arising from the reading of these interesting Hurrian documents.

24- Serdar GİRGİNER- Özlem OYMAN GİRGİNER

TÜRKİYE

Tatarlı Höyük'te Hitit İzleri

Adana'nın Ceyhan ilçesinde yer alan Tatarlı Höyük kazılarında bu güne kadar yapılan çalışmalar Neolitikten Erken Roma dönemine kadar uzanan bir tabakalaşmayı ortaya koymuştur. MÖ II. binde güçlü yerleşimlere sahip olduğu anlaşılan höyükte, Orta Tunç Çağı sonlarında Orta Anadolu ile ilişkileri ortaya koyan bulgular Geç Tunç Çağı ile birlikte Hitit dünyasının izlerini yansıtmaya başlamıştır. Bu etkinin uzun süre devam ettiği Orta Demir Çağı'nda Geç Hitit etkili buluntularda kendini göstermektedir. MÖ 15-12.yy arasına tarihlenen mimari, seramik, mühür ve madeni buluntular Hitit çekirdek bölgesi dışında kalan yerleşimin bu kültürle güçlü bağlantılarını ortaya koymaktadır. Bu bildiride Geç Tunç Çağı tabakalarında açığa çıkarılan bulguların Hitit dünyası ile olan ilişkilerinin yanı sıra Kuzey Suriye, Doğu Akdeniz ve Ege dünyasıyla olan bağlantılarına da ışık tutulmaya çalışılacaktır.

25- Petra GOEDEGEBUURE

ABD

Hittite High-Literature: A Ring-Composition in the Myth *the Disappearance of Telipinu* (CTH 324)

Marineau (2020) recently argued that some Hittite texts can be considered poetry, even though poetic meter is absent. This especially applies to the mythological text “The Disappearance of Telipinu” (CTH 324) where several sections show intricate patterns of parallelism (Marineau 2020:128ff.), often chiasmatic in nature. He has thus shown that we should abandon the view that indigenous Anatolian mythological texts “tend to berather simple, unsophisticated stories” (Hoffner 1998:9).

With some new interpretations of KUB 17.10 + i 16’ (§ 4’) and KUB 17.10+ i 32’-34’ (§ 9’) as point of departure, I suggest that §3’- §11’ (with §11’ based on KUB 33.5 ii 15’-20’ and KUB 33.9 ii 7’-12’) also shows concentric symmetry on a rather large scale (parallels along the vertical axis in the schema are marked bold):

Catalyst

3’Telipinu becomes **angry**, leaves the house

4’ Everything in disarray, also gods. Animals **refuse** their **little** ones

5’Telipinumarches **off**, takes everything good, hides under **cover** of vegetation

6’ Drought, nothing buds. Everyone dies of hunger. **Telipinu’s mother**, the Sun Goddess, organizes a feast, to no avail

Crux

7’ Storm God confesses that his son Telipinu took everything good. Start of search.

11’Telipinu becomes **angry** after bee sting

10’ Storm God **does not accept** that **little** bee can find Telipinu

9’ Storm God **can’t leave** the city, breaks his goods, **covers** himself in despair. Hannahanna sends for bee.

8’Failed search. “We will die of hunger”. Hannahanna prods **Telipinu’s father** into action

Closing

The *catalyst* of everything that follows is Telipinu’s leaving in anger (§ 3’). The focal point, the *crux* of this cycle of Telipinu’s passive-aggressive behavior resulting in generalized withdrawal in nature is the confession in § 7’ that the Storm God knew all along that his son had disappeared in anger, taking fertility with him. Yet, § 7’ is also the hopeful pivot of the narrative that will lead to a resolution: here is where the search for Telipinu starts. After some futile attempts the problem seems to be resolved: the bee finds Telipinu in § 11’. This is the closing of the ring-composition, and serves both as the result of the crux and the return to the catalyst introduced in § 3’, where everything was set in motion. Unfortunately, the bee’s stings make the situation worse, starting the second cycle of Telipinu’s anger with yet more devastating results for nature and society. Telipinu, who is now raging mad, active-aggressively changes the course of rivers and destroys cities, people and animals alike.

Hittite mythological texts fall straight into that category of ancient writings about which Mary Douglas said: “Writings that used to baffle and dismay unprepared readers, when read correctly, turn out to be marvelously controlled and complex compositions” (Douglas 2007:1).

26- Özlem HEPER

TÜRKİYE

Kol Biçimli Kapların Kullanımına İlişkin Öneriler: Deneysel Bir Uygulama

Geç Tunç Çağında Anadolu'nun iç kesimleri ile Doğu Akdeniz'in bazı bölgelerinde kullanılan kol biçimli kapların bilinen en erken örnekleri Boğazkale'de MÖ 15. yy'ın başlarına tarihlendirilmiştir. Kapların en yoğun bulunduğu bölge Hitit Krallığı'nın da çekirdek bölgesi olan Orta Anadolu'nun kuzey kesimleridir. Uzun ince bir şişeye benzeyen, dip kısmından ağza doğru daralan, bilek kısmındaki üç sıra bileklik ile daha da daralan gövdeli bu kapların ağız kısmında bir elin avuç içine yerleştirilmiş küçük bir kâse bulunur. Bu kaplar dirsekten kesilmiş bir kol biçiminde yapıldığı için kol biçimli kaplar olarak tanımlanmıştır. Kol biçimli kaplar, hamur yapısı, özel biçimleri ve bağlamları dikkate alınarak genellikle libasyon uygulamaları ile ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte kabın buhurdan veya özel yağ şişesi olabileceğine ilişkin önerilerde mevcuttur. Bu çalışmada öncelikle kabın libasyon uygulamaları ile ilişkisi irdelenmiş ve deneysel uygulamalar ile kabın bu tip bir işlevde nasıl kullanıldığı tartışılmıştır. Bu tartışma kapsamında kabın Hititçe ismine ilişkin öneriler başta olmak üzere kabın işlevine ilişkin diğer tüm öneriler de değerlendirilmiştir.

27- Inmaculada HERNÁNDEZ-TEJERO LARREA

İSPANYA

Horses in the Hittite Religion: Analysis and Parallels of Sacred Horse Erama

The importance of the horses in the Hittite World is well attested, nevertheless the presence of the horses in Hittite religion is not as much mentioned as we could expect in comparison with some other Indo-European cultures. My intention in this communication is to go deeper into the divinities connected to horses and specifically in the sacred horse Erama. After the presentation of the text where it is mentioned, I will focus on the analysis of its allusion and the nature of its cult. Later, I will expose the interpretations that have been done to this animal. Finally, I will delve into other rituals and prayers involving horses with common aspects, not only from Hittite religion but also with the Mycenaean culture. Through this comparison, I would like to define the nature of Erama and the function of the horses in Hittite religion.

28- Eric JEAN

TÜRKİYE

Sorular ve Yorumlar Arasında: Yumuktepe'deki Hititler Hakkında Yeni Bir Şey Var mı?

2006'da yayınlanan bir makalemden, 1930'larda ve 1990'lardan itibaren yapılan kazıların arkeolojik literatürüne dayanarak Yumuktepe'deki Hitit varlığını veya etkisini incelemeye çalıştım. Özellikle "Hitit" etiketinin kullanımı, iki jenerasyon kazılar arasında öne sürülen senkronizasyonlar ve bazı seramik gruplarının belirli bir tabakaya atfedilmesi ile ilgili sorunlar vurgulandı. Bu nedenle sorular yöneltildi ve yorumlar sunuldu. O zamandan beri on beş yıl geçti ve Kilise Tepe kronolojisinin yeniden değerlendirilmesi ve son yıllarda yapılan kazılar gibi yeni unsurlar, belirli noktaları düzeltmeyi, yeni gözlemler yapmayı ve yeni hipotezler önermeyi mümkün kıldı. Önemli bir gözlem, yeni kazıların arkeolojik dolgularında MÖ 15. yüzyılın önemidir. Ayrıca 15. yüzyıldan itibaren Kilise Tepe ve Dağlık Kilikia ile vurgulanan paralellikler, Yumuktepe'nin Ura limanı ve bölgesinin faaliyetlerine kültürel ve ekonomik katılımı olarak yorumlanmaktadır. Ancak, bir dizi soru açık kalıyor; örneğin, Garstang tarafından keşfedilen büyük "Hitit sur duvarının" kalıntıları nerede?

29- Ayşe KARADUMAN

TÜRKİYE

Kültepe Metinlerinde "Kaššum" Örnekleri

Kültepe metinlerinde transkripsiyonu kâ-ši-im, kâ-šu-um şeklinde yapılan kaššum'un; konuya ilişkin yayınlarda, kervanların geçtiği şehirlerde küçük ödemeleri ve hediyeleri alan kişiyi, hamuštum görevlisini ve kült binasının da bir bölümünü ifade ettiği belirtilmektedir. Genel bir ifadeyle kaššum, nishatum vergisi ödenen ve borç ödemelerini alan bir kişidir. Bazı metinlerde ismi söylenmeden şehir isimleriyle bağlantılı olarak anılmaktadır. İsmi bilinen kaššum'ların sayısı azdır. Bazı borç anlaşmalarında ise, 'ištuhamuštimsakaššim' tabiriyle vade süresini belirlemede de kullanılmaktadır. Kaššum, iki metinde de, yerli kralın (rubā'um) mabette içine girdiği bir mekân olarak tanımlanmıştır. Burada tanıtacağımız metinde, kaššum hem ismen hem de borçlu olarak zikredilmektedir. Kaššum'un ticari faaliyetlerde yeni bir işlevini ortaya koyan bu durum ise, kaššum'un ticarete aktif bir rol oynadığını yorumlamamıza yol açmaktadır.

30- Necmi KARKIN

TÜRKİYE

Hititlerde Estetik Düşünce

Hititler yaklaşık MÖ 1600 yıllarında iç Anadolu'da birçok kentte varlıklarını sürdürmüş Levant ve Mezopotamya bölgelerine kadar genişlemiştir. Hititlerin estetik düşüncelerini mimari, heykel, kabartmalar, kıyafetler ve diğer kullanım nesneleriyle anlatmışlardır. Figür ve motiflerinin temsillerindeki anlatımcı ifadelerde özellikle estetik bütünlük ve uyumun etkilerini göstermektedir. Hititlerin yaşam kültürüyle birlikte kültürel formların yansıma olan estetik düşünce çeşitli estetik kuramlarıyla ilişkilendirilebilir. Bunlar mimesis, yansıtmacı ve anlatımcı kuramlar olarak belirlenebilir. Dönemin sanatçısı bilinmese de bu eserler yapanın hem kendi düşüncesi hem de dönemi temsil etmesi bağlamında anlatımcı kuramın etkilerini göstermektedir. Figürlerde orantısal durumu, ifadelerdeki ruhsal anlatım zenginliği olup bunlar Hititli özelliklerdir denilebilir. Geç Hititler döneminde, sanatsal üslupların oluşmaya başlaması, estetik gelişmenin de yaygınlaştığının göstergesidir. Kabartma (kaya sanatı) dönem şartları içerisinde düşünüldüğünde ve boyutlarına bakıldığında karşılıklı olarak duran figürler oran/orantı bakımından gerçekçidir. Figürler arasındaki boyut farkı olsa da karşılıklı olarak dengelidir. Figürlerin dışındaki üzüm ve buğdayın varlığı doğa unsurlarının olması, doğa ve insan arasındaki estetik uyumu göstermektedir. Bu boyutuyla figürlerin gerçekçi yorum türüyle estetiğin öykünme kuramının etkilerini taşımaktadır. Hititler, Anadolu merkezli bir Tunç Çağı dönemini temsil eden ve Asur, Babil ve Mısır ile birlikte dönemin önemli imparatorluğundan birisidir. Anadolu ve antik Mezopotamya dünyasına yansıyan önemli kültür geliştirmişlerdir. Hititlerin estetik düşüncelerini yansıtan eserler dışında savaş araba tasarımlarında gelişmiş oldukları ve çeşitli savaş aletleri yapan eski halklardan biri oldukları söylenilebilmektedir.

31- Salih Fehmi KATIRCIOĞLU

TÜRKİYE

Hitit Metinlerinde Hemolakriya

Tıp bilimi, din ve büyü gibi bilim dışı unsurlardan sıyrılarak zaman içinde kendi başına pozitif bir bilim haline gelmiştir. Anadolu’da M.Ö. 2. Binde merkezi bir devlet sistemi kurmuş olan Hititlerin, tıp konusunda, Mısır ve Mezopotamya uygarlıklarından faydalandığı görülürken, ayrıca kendi pratiklerini de uygulamışlardır. Hititlerden bize kalan binlerce çivi yazılı tabletler içerisinde tıp konularını içeren metinlerde bulunmaktadır. Adı geçen belgeler içerisinde bir metinde, bir insanın bir organında bir rahatsızlık olduğu ve bu organ rahatsızlığına bağlı olarak gözden kan aktığı belirtilmektedir. Bu kanama olayına bağlı olarak, bir hekime başvurduğu düşünülen hasta, herhangi bir travma olmaksızın gözünden kan gelmesinden bahsetmektedir. Bu haliyle tablo bize gözyaşı kanallarından gelen kan akımını düşündürmektedir. Tıp dilinde hemolakriya da denilen gözyaşı kanallarından kan gelmesi durumu, hastanın gözünün yaşadığı durumlarda (öksürmek, hapşırma, özetle gözyaşı kanallarının bir uyarana karşılaştığı durumlarda) gözden kan akması durumudur ve oldukça seyrek rastlanır. Bu durum gözyaşı kanallarında yerleşik tümörlerde, gözyaşı kanallarının damarlanması artmasında ve buna bağlı damar bütünlüğünün bozulmasında ve ayrıca endometriyozis dediğimiz menstrüasyon hücrelerinin gözde yerleşmesi (yani adet kanamasının gözden gelmesi) gibi durumlarda söz konusu yakınmaya rastlamaktayız.

32- Fatma KAYNAR BASTICI

TÜRKİYE

“Ve O Tapınağa Gider”: Hitit Bayramlarında Tapınakların Rolü

Hitit arşivlerinde sayıca en fazla grubu oluşturan bayram ritüelleri günümüze değin birçok farklı araştırmaya konu olmuştur. Pek çok farklı etnik kökene ait unsuru bünyesinde barındıran bayram ritüellerinde hayvan kurbanı ve ekme sunuları, ziyafetler, içme seremonisi, müzik ve dans gibi eylemler gerçekleştirilmekteydi. Bu eylemlerin önemli bir kısmı tapınaklarda icra edilirdi. 2020 yılında Doç. Dr. Metin Alparslan’ın yürütücülüğünde başlayan “Hititlerin Başkenti Hattuša’nın Kent Topoğrafyası: Filolojik ve Arkeolojik Belgelerin Karşılaştırılmasıyla Kentin Sivil, Kültürel ve İdari Mimarisinin Yorumlanması” başlıklı TÜBİTAK Projesi çerçevesinde hazırlanan çalışmamızda tüm bayram metinleri incelenerek hangi bayramların hangi tapınaklarda kutlandığı üzerine bir değerlendirme yapılacaktır. Bu çalışma kapsamında hangi bayramların hangi tapınaklarda yoğunlaştığı, genel olarak bayram metinlerinde hangi tapınakların daha sıklıkla merkez rolde olduğu tespit edilecektir. Buna ek olarak, bayram metinlerinde yer alan diğer unsurlar da göz önüne alınarak metinlerde bahsi geçen tapınakların hangi kentlerde olabileceği, hangilerinin Hattuša’da hangilerinin başka kentlerde aranması gerektiği üzerine tartışılacaktır.

33- H. Levent KESKİN

TÜRKİYE

**The Dynamics of Metal Production at a Major Hittite Settlement:
A Preliminary Report on the New Finds from Ortaköy-Sapinuwa**

During the Hittite period, which dominated the second half of the 2nd Millennium BC in Anatolia, metallurgical activities were one of the most important elements of this period in terms of technological development and craft organization. During the course of the archaeological excavations at Ortaköy-Sapinuwa, which is one of the most important settlements of this period, numerous metal objects intended for functional use have been uncovered so far. In addition, various prestigious metal objects for symbolic use reflect the administrative and religious character of the city. During the 2014 campaign, the excavations on the Tepelerarası sector revealed a large area identified as metal workshops and numerous finds related to metal production were uncovered. Significant quantities of crucibles and mould fragments, various bronze artefacts and pieces, pot-bellows, tuyères and slag remains indicate the presence of a dense metal production in this very area. A special find assemblage recovered during the 2015 campaign from the same area (including an anvil, chisels, nails, along with some other objects and waste products) most probably belongs to the personal toolkit of a metalsmith and reflect an extremely important and unique inventory for this period. A doctoral thesis still in progress aims to investigate these find assemblages and tries to present the dimensions and unique character of metal production at Sapinuwa with its all aspects. Thus, through chemical analyses and metallographic examinations it will be tried to reveal the dynamics of the metal industry at a major Hittite site, as a complex process from raw material procurement to the final production phase, especially focusing on production strategies and craft organization. This paper will briefly summarize the contents and importance of these finds in the field of Hittite archaeology and will present and discuss the preliminary results of the analytical work conducted so far.

34- Tomoki KITAZUMI

JAPONYA

Who Were The Translators in The Hittite Empire?

The complex linguistic situation in the Hittite Empire has long been known in Hittitology and is been frequently mentioned in the history of research. But a comprehensive investigation has been pending since Forrer's extensive essay of 1922. It is a desideratum to bring all the complex linguistic materials from the Empire into the present state on the basis of the written materials, especially in view of the ever-increasing number of texts and the recent discoveries made up until the present time. Together with other linguistic phenomena connected to multilingualism, I would re-examine the translation activity and its procedures in the Hittite Empire.

35- Alwin KLOEKHORST

HOLLANDA

Branches and Nodes: Unravelling the Anatolian Language Family Tree

The Anatolian language family consists of ten languages (Hittite, Palaic, Cuneiform Luwian, Hieroglyphic Luwian, Lydian, Carian, Lycian, Milyan, Sidetic and Pisidian), but the exact internal relationships between these languages is debated. Apart from the general consensus on the existence of a large Luwic sub-family, which comprises Cuneiform Luwian, Hieroglyphic Luwian, Lycian, Carian and Milyan, and possibly Sidetic and Pisidian as well, there is quite some debate about the exact relationship of this Luwic branch with the other three Anatolian languages, Hittite, Palaic, and Lydian.

In this paper I will discuss possible shared innovations between the different Anatolian languages on the basis of which the branches and nodes of the Anatolian family tree can be drawn. I will moreover try to give an approximate dating of the ancestor stages of several of the sub-branches as well as of the Anatolian family as a whole.

36- Zheng LI

ÇİN

The Foreign Policies of the Hittite Kings Towards the Minor States

In Hittite history, facing the complicated and changeable political, military and foreign situations in Anatolia and neighboring area, the kings of the Hittites adopted different and variable foreign policies even towards the minor states since the reign of Hattusili I in Old Hittite Kingdom period. The measures of this foreign policy had been changing, enriching and enlarging throughout the whole period of the Hittite kingdom, and therefore what the Hittite kings adopted the foreign policies was not only oppressive, but also preferential, flexible, positive and initiative.

37- Natalia LODEIRO PICHEL

İSPANYA

The Hittite Diplomatic Relations with the Mycenaeans in the Tawagalawa Letter

Among the few Hittite documents related to their interactions with the Ahhiyawans, the Tawagalawa Letter, whose authorship is attributed to Hattusili III, offers one of the most extensive views of the diplomatic relations between both kingdoms, as well as the mastery of the Hittite diplomacy.

In the Tawagalawa Letter, the Hittite king demands to his Mycenaean counterpart the extradition of the subversive Piyamaradu, who had taken refuge under the Mycenaeans in Millawanda. To achieve the Mycenaean aid against the turbulence in western Anatolia, the diplomatic language used in this letter shows the Hittite disposition to maintain good relationships with the Mycenaean rulers and to treat the unnamed king as a peer, despite their support of anti-Hittite activities.

In this paper I will reexamine the diplomatic language, and the allusions to previous confrontations and treaties, in the Tawagalawa Letter to provide a comprehensive account of the diplomatic relations between Hatti and Mycenae during the mid-thirteenth century B.C.E. and the evolution of these relations in the Late Bronze Age.

38- Ekaterina LYUTIKOVA-Andrei SIDELTSEV

RUSYA

Linguistics Behind Clitic Personal Pronouns in Hittite

The paper reanalyzes positional constraints on argument clitic clusters as syntactic ones. Argument clitics appear in fixed positions within the clitic chain, which are described as slots in Hittitology; the second slot is occupied by dat-acc 1-2pl and dat 3pl clitics, the third by nom and acc 3p clitics, and the fourth by dat-acc 1-2sg and dat 3sg clitics. This templatic structure not only determines the linear order of the argument clitics forming the cluster but also delimits possible combinations of clitic pronouns: firstly, only one pronoun can occupy each slot; secondly, clitics positioned in slots 2 and 4 are mutually exclusive. We argue that the restrictions on Hittite argument clitic clusters can be considered as a particular instantiation of Person Case Constraint (PCC), the phenomenon widely attested cross-linguistically. PCC restricts certain combinations of person and case features when two clitic arguments occupy the same domain. We claim that Hittite exhibits the strong version of the PCC, which prohibits any combination of two clitic objects where the direct object is 1-2p. Our account is superior to the traditional templatic model which only arranges argument clitics provided by syntax but does not explain them.

39- Çiğdem MANER

TÜRKİYE

Kayalıpınar - Samuha 2021 Çalışması

Kayalıpınar, Sivas ilinin Yıldızeli ilçesi Kayalıpınar köyünde Kızılırmak kenarında konumlanmış önemli bir Koloni Çağı ve Hitit yerleşmesidir. Kayalıpınar'da ilk kazı dönemi – 2004-2019 arası – merhum Dr. Vuslat Müller-Karpe başkanlığında kazılmıştı. 2021 yılında araştırmalara burada yeniden başkanlığımda başlanılmıştır.

Koloni Çağı ve Hitit çivi yazılı kaynaklarda bahsi geçen Samuha kenti Kayalıpınar'da olduğu 2014'te alanda bulunan bir çivi yazılı tablet sayesinde tespit edilmiştir.

Bu sunumda 2021'de yapılan çalışmalar ve gelecekte Kayalıpınar'da yapılması planlanan çalışmalar tartışılacaktır.

40- Gülgüney MASALCI ŞAHİN

TÜRKİYE

Hitit Mektuplarında Kâtiplerin Şahsi Yazışmalarına Dair Notlar

M.Ö. İkinci binyılda Anadolu'da egemenlik kurmuş olan Hititlere dair bilgilerimizin büyük çoğunluğu başta başkent Hattuşa olmak üzere farklı merkezlerden çıkarılan çivi yazılı tabletler yoluyla elde edilmektedir. Bu belgeler arasında Hitit devletine ait mektuplaşmalar bulunmaktadır. Hitit mektuplaşmalarının uluslararası içerikte olanları başka krallıklarla, vasal ya da büyük krallıklarla gerçekleşmektedir. Mektupların ülke içindeki başka bölgelerdeki görevlilere gönderilmesi de söz konusudur. Bunlardan özellikle de Maşat Höyük'te ortaya çıkarılan tabletler içindeki mektuplar, kraldan görevlilere ya da görevlilerden başka görevlilere yazılmış mektuplardır. Bu mektuplarda dikkati çeken ise mektupların sonunda çift paralel çizgi ile ayrılmış olan tabletin devamına ek mektuplar yazılmış olmasıdır. Bu satırlarda, görevlilerin şahsi yazışmaları söz konusudur. Kimi zaman bu yöntemle birden fazla mektubun kaydedildiği, bir kişinin iki farklı kimseye iletisini ulaştırmak istediği ya da farklı kimselerin birbiri ile yazıştığı görülmüştür. Ana mektupta bir düşman meselesi ya da acil bir durum aktarılırken aynı mektupta konudan tamamen bağımsız kaydedilmiş olan bu yazışmalar, kimi zaman yalnızca selam ve iyi dilekleri iletirken kimi zaman farklı kişisel meselelerin aktarılmasını gözler önüne sermektedir. Bu bildiride, kâtiplerin şahsi yazışmalarını ortaya koyan ek mektupların içerikleri, yazılma amaçları ve neden bu yöntemle yazılmış olabileceği üzerinde durulacaktır.

41- Kimiyoshi MATSUMURA – Mark WEEDEN

JAPONYA – İNGİLTERE

Implications of the Hurrian Tablet from Büklükale

During the Büklükale excavation in 2019 a fragment of a Hurrian Tablet was found. It is a religious text and might be dated to the 13th century B.C. Up to now Hurrian tablets were found only in three sites in Anatolia, Hattuşa, Şapinuwa and Şamuha. All cities were Hittite royal residences. It is discussed here which kind of materials were found at Büklükale that are supposed to be related with the Hittite royal family and what sort of architectural remains can be related to the appropriate period.

42- Patric Maxime MICHEL

İSVİÇRE

Hittite Drinking Vessel from Iconography to Etymology

Texts in Hittite cuneiform attest a great quantity of terracotta vases or in metal used in rituals. Among these paraphernalia, we find a BIBRU vase written with the logogram HÚL. This vase was used, among other things, in rituals to "drink the god", DINGIR eku- while it never appears with the verb (i)špant-"to make a libation". In this contribution, I would like to explore various etymological possibilities to explain the name of this vase while in hittitological dictionaries the term is considered an akkadogram.

43- Dirk Paul MIELKE

ALMANYA

The Archaeological Discovery of The Kaška

In the world of Late Bronze Age Anatolia the Kaška people are known above all as constant threat at the northern edge of the Hittite Empire. Splitted in different groups and living in the mountainous landscape of the Western and Central Black Sea Area the picture of the Kaška is dominated by military conflicts with the Hittites. The knowledge about the Kaška exclusively derived from the historical record. Until recently it has not been able to identify the Kaška archaeologically. But during the excavations in Oymağaç Höyük – the Hittite cult city of Nerik – situated in the Central Black Sea Region near modern Vezirköprü (Samsun province), a previously unknown group of geometric painted pottery was discovered. This new pottery can be dated to the Late Bronze Age and was found alongside with the dominant Hittite plain pottery. This ceramic group can be understood as belonging to an independent regional pottery tradition of the Central Black Sea Region that continued, with some modifications, into the Early Iron Age. Furthermore, it is more than likely that this geometric painted pottery tradition can be connected to the so-called Kaška people. In the talk, the findings and especially their historical interpretation will be presented in detail.

44- Leyla MURAT KARAKURT

TÜRKİYE

Hititçe-Hurricce Çift Dilli Kıssalar ve Önemi

Hurrilerin M.Ö. 3. bin yılın sonuna kadar Trans kafkasya ve Anadolu'nun doğusunda, yani Van Gölü, Ağrı Dağı ve Hazar Denizi arasındaki bölgede yaşadığı ve dillerini konuştuğu kabul edilmektedir. Hurriler, M.Ö. 3. bin yılın son çeyreğinden itibaren kuzeyden güneye inerek bugünkü Kuzey Irak, Kuzey Suriye ve Güneydoğu Anadolu'da iskan etmişler ve dillerini de bu bölgede yaygın bir biçimde kullanmışlardır. Hurrilerin kendilerine ait belgeler henüz bir Hurri merkezinde keşfedilmediğinden onların tarihi, siyasi yapısı ve kültürü hakkında bilgiler daha çok ilişkide buldukları diğer kavimlerin yazılı belgelerine dayanmaktadır. Bu nedenle Hurrilerin tarihi ve kültürü konusunda bir bütünlük ve tutarlılık sağlanamamıştır. Hurrilerin dili, dini inançları ve kültürel öğeleri Hititler aracılığıyla başkent Boğazköy-Hattuša'ya ve Kuzeydeki Ortaköy-Şapinuva ve Kayalıpınar-Şamuha gibi bazı Anadolu kentlerine kadar ulaşmıştır. Hititler, Hurri dilini konuşulduğu Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'den Orta ve Kuzey Anadolu'ya getirerek ibadet ve ilim dili olarak kullanmayı tercih etmişlerdir. Hurricce dini metinlerin Hititler tarafından kopyalayıp yeniden düzenlenmesi ile Hurri dili, Hurri dini ve kültürü varlığını sürdürebilmiş ve yazılı olarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Boğazköy-Hattuša'da keşfedilen Hurricce-Hititçe çift dilli metinler, Hurri dilbilgisinin bilinmeyen yönlerine ışık tutan önemli bir metin grubudur. Bu metin grubu içinde fabl edebiyat türüne benzeyen, kıssadan hisse, öğretici kıssalar bulunmaktadır. Bu öykülerde kişi olarak geyik/karaca, köpek veya kadeh gibi bazı hayvan ve nesnelere seçilmekte ve aslında bunların bir insan olduğu belirtilmekte ve sonunda bir yaşam dersi verilmektedir. Kıssalarda verilen bu tür ders ve mesajların kısa ve açık olarak sunulduğu, ahlaki değerler içerdiği dikkati çekmektedir. Bu çalışmada, ilgili kıssalarda ne tür önemli hayat dersleri verildiği, hangi ahlaki değerlere vurgu yapıldığı, sunulan mesajların toplumun her kesimine mi hitap ettiği gibi sorulara cevap aranacak ve kıssaların Hurri-Hitit yaşamında nasıl bir öneme sahip olduğu detaylı olarak açıklanacaktır.

45- Nanae OMATA

ALMANYA

The Historical Present Tense in Hittite

Narratives are usually told in the past tense. However, the present tense is sometimes used to refer to past events. This use of the present tense in narratives where the past would have been expected is called the historic or historical present (henceforth HP). HP is known in many ancient and modern languages (in all Indo-European languages). The function of HP has traditionally been interpreted as a stylistic device, making past events more vivid or dramatic. In the field of Hittite linguistics, Melchert (1998) argues that the functions of HP in Hittite are different in OH and NH, and HP is productive only in OH and uses to indicate unbounded or open-ended states and activities, in contrast to the formal preterite, which expresses events. Smith (forthcoming) conducted a case-study by using a mini-corpus and found that there is an overall increase in the use of the narrative present from Old to New Hittite in this corpus. She proposed that tense switching is a pragmatic device; it allows the narrator to divide a more extended narrative into smaller blocks, where a switch from present to past tense or vice-versa indicates a change in perspective or an event boundary.

46- Mehmet Ozan ÖZBUDAK

TÜRKİYE

Çorum Merkez İlçesi'nde MÖ. II. Binyıl ve Öncesi: Yeni Veriler

Çorum'un Merkez ve Alaca ilçelerini kapsayan ve 2020 yılından beri sürdürülen Çorum Tarihöncesi Yüzey Araştırması'nda Paleolitik'ten Orta Çağ'a kadar çok sayıda yeni arkeolojik yerleşim yeri tespit edilmiştir. Çorum'da daha önce yapılan yüzey araştırmaları ve bilimsel çalışmalarda üzerine çok az düşülen Merkez ilçede sürdürülen ve bölgenin coğrafi yapısına odaklanan çalışmalar, uzun bir zaman ölçeğinde bölgedeki iskân örüntüsünü ilk kez ortaya koymaktadır. Merkez ilçe, etrafı dağlarla çevrili ve yıl boyu güvenilir su kaynaklarına sahip geniş bir düzlüğe hakim olmakla birlikte akarsuların oluşturduğu vadiler, fay kırıkları ve dağlar arası doğal geçitlerle Alaca, Ortaköy ve İskilip gibi farklı coğrafi birimlere bağlanmaktadır.

Araştırmamız kapsamında söz konusu bağlantı noktaları öncelikli olarak gezilmiş, Çorum Ovası'nda daha önce bilinen MÖ. II. Binyıl yerleşimlerinin coğrafi kapsamı genişletilmiştir. Çorum Merkez ilçede karşılaşılan ve MÖ. II. Binyıl'a ait olan verilerin tamamı uzun soluklu yerleşime sahip höyüklerden gelmektedir. Bu durum bölgede kökenleri İlk Tunç Çağı'nın başına kadar uzanan uzun soluklu bir yerleşim geleneğinin var olduğunu göstermektedir. Ayrıca araştırma kapsamında bölgede ilk kez tespit ettiğimiz Neolitik Dönem ve yerleşim sayısı önemli bir biçimde artan Kalkolitik ve İlk Tunç Çağı'na ait yerleşimler, MÖ. II. Binyıl'ın başıyla beraber ciddi siyasi ve kültürel değişikliklere uğrayan bölgenin yerleşiklik geçmişini de ortaya koymaktadır.

47- Hami ÖZDİL

TÜRKİYE

Waynakh ve Hitit Dili Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Hititlerin Kafkaslardan geldiğine dair görüşün ağırlık kazandığı bilinmektedir. Kafkaslarda ise birçok etnik grup yaşamaktadır. Bunlardan bazıları Çeçen, İnguş, Orşkhoy, Kist gibi, lehçe farklılıkları olmakla birlikte kendilerini Waynakh üst kimliği ile tanımlayan aynı etnik temeli olan topluluklardır. Hitit dili bu makale ile Nakh dili ile ilişkilendirilerek, Hitit hece yazısının kendine özgü yazım ve okunuş şekli ele alınacaktır. Örneğin "k" ses birimi ile transkripti yapılan sözcüklerin Çeçen Kril alfabesindeki “К, Кх, Кь, К, X” ve G ses birimleri ile okunması gerektiğini söylememiz gerekir. Yine, Sümerce ayırımına tabi tutulan sözcükler GES=КьES, GAD=KIAD, GESTU=XESTU okunması gerekir.

Hititlerin kendilerini Neşa olarak tanımladıkları bilinmektedir. İlginç bir şekilde Waynakhların bir kolu olan Orştkhoylar da kendilerini "Neşa" olarak tanımlarlar. Hitit gramer yapısı ile Nakh dili benzerlikleri dikkat çekicidir. Bu benzerliklerden bazıları;

- Çoğul eklerinde benzerlik
- Fiil çekimlerinde benzerlik
- Bağlaçlarda benzerlik
- Türetme eklerinde benzerlik şeklindedir.

Hititlerin kullandığı dini ve idari terimler olan " ŞA-AḪ-ḪA-AN LU-UZ-Zİ VE ŞA-AK-LA-UŞ-ŞA" bugün Waynakh topluluklarında halen kullanılmaktadır. “MA-A-AN-ZA-AN” ve LA-İ " köklü istemek ve irade bildiren kelimelerin cümle içerisinde yer alış biçimi tablet cümle örnekleri ile incelenerek Nakh dili bakımından okunuş verilerek, cümlelerin anlamlarının bugün Hititçe ile benzer oldukları, yine yüzlerce sözcüğün aynı anlamda olduğu görülebilir.

48- Burcu ÖZER

TÜRKİYE

Hitit Çiviyazılı Belgelerde Krali Heykel Kültü

MÖ 2. binyıl Anadolu coğrafyasında büyük bir hakimiyet kuran Hititler, farklı etnik kökenli ögelerin birleşmesi ile oluşan bir kültüre sahiptir. Bu kültürün kendi dilinden yazıya aktarımı sayesinde bugün, Hitit tarihi, dili, dini, sanatı, gibi pek çok konu hakkında geniş bir bilgiye sahibiz. Hitit dininde, kült anlayışı çok önemli bir yer tutmaktaydı. Tanrı ve tanrıçaların kült heykellerinin çoğu zaman Hitit tapınaklarında korunduğunu ve tapınım gördüğünü bilmekteyiz. Bugün elimizde sınırlı örneği bulunan bu heykelcikler, literatürde kült objesi olarak yerini almıştır. Pek çok eskiçağ toplumunda olduğu gibi Hititlerde de kült objeleri bir amaca hizmet etmekteydi. Hitit çivi yazılı metinlere göre çeşitli amaçlarla Hitit kral ve kraliçesinin heykellerinin yapıldığı ve tapınım gördüğü anlaşılmıştır. Hitit krâli heykeller, tıpkı tanrı ve tanrıça heykelleri gibi kıymet görmüş, tapınılmış ve bir kült olarak, çeşitli Hitit metinlerinde yaşatılmıştır. Farklı mekân ve etkinliklerde kutsanan Hitit krâli heykeller, Hititçe çivi yazılı metinlerde bir heykel kültü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, Hitit literatüründe heykel kavramı incelenecek, çivi yazılı metinler ve arkeolojik buluntulardan yararlanılarak Hitit krâli heykel kültünün rekonstrüksiyonu yapılmaya çalışılacaktır.

49- Tevhide ÖZESER

TÜRKİYE

MÖ 3. Bin'de Orta Karadeniz Bölgesi Mezar Yönleri Işığında Hitit Dağ ve Güneş Kültünün Kökenine İlişkin Önergeler

Bu çalışmada, Orta Karadeniz Bölgesi'nin Erken Tunç Çağı'na tarihlenen mezarlarının yayınlanmış planları ışığında yapılan ölçümlerle, mezarların hangi yönler doğrultusunda yerleştirildikleri tespit edilmeye çalışılmış, daha sonra mezarların yönlendirilmesindeki farklılıklar ve olası etkenler hakkında önermeler sunulmuştur. Bölge, kara ve kıyı kesim olmak üzere ikiye ayrılarak iki kesimin yönlendirme kapsamında birbiriyle olan benzerlikleri ve farklılıkları değerlendirilmiştir. İncelenen mezarların büyük bir kısmının güneşin doğuş yönünden farklı bir yöne, diğer bir kısmının ise güneşin doğuş yönüne yönlendirildiği anlaşılmaktadır. Mezarların yönlendirildiği kuzey-kuzeydoğu yönünde, çeşitli kaynaklarda Nerik Hava Tanrısı'nın kutsal dağı olan Haharwa Dağı ile özdeşleştirilen Tavşan Dağı'nın olması, bu topluluğun dağ kültürü ile ilişkili bir uygulama yapmış olabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte güneşe yönlendirilmiş Erken Tunç Çağı'na ait mezarlardan açığa çıkarılan güneş kurslarından güneş kültürünün öncülünün kuşkusuz MÖ 3. binde olduğu ve Hitit Tanrılarının öncüllerinin de dağ kültürü örneğinde olduğu gibi Erken Tunç Çağı inançlarıyla bağlantılı olabileceği düşünülmelidir.

50- Caner ÖZTÜRK - Ali İsmet KANLI - Mahmut Göktuğ DRAHOR - Meriç Aziz BERGE - Atilla ONGAR - Mustafa YAĞLIDERE - Buğra Oğuz KAYA - Ökmen SÜMER - Aygül SÜEL - Semih GERÇEK - Murat AYDIN - Sedef AYYILDIZ

TÜRKİYE

Şapinuwa Arkeolojik Alanında Tümüleşik Jeofizik Çalışmalara Bir Örnek

Yeraltında gömülü arkeolojik yapılar ile katmanların özelliklerinin hasar vermeyen (non-destructive) tekniklerle belirlenmesi amacıyla dünyada en yaygın kullanılan araştırma tekniği jeofizik araştırma yöntemleridir. Şapinuwa arkeolojik alanı gibi arkeolojik katman toprağı ile mimari yapı elemanlarının karmaşık özellik gösterdiği alanlarda ise jeofizik araştırma yöntemlerinin tümleşik (farklı birden fazla yöntemle) uygulanması daha yorumlanabilir ve güvenilir sonuçlar elde edilmesini bakımından önemlidir. Jeofizik yöntemlerin tümleşik olarak uygulanması, gömülü arkeolojik nesnelerin yerini, derinliğini, boyutunu ve karakterizasyonunu belirlemek için daha faydalı sonuçlar verir. Kullanılan jeofizik yöntemlerin başarısı, aynı zamanda, yeraltındaki katmanlar ile gömülü arkeolojik yapılar arasındaki ilgili fiziksel karşıtıtlıklara da bağlıdır. Bu kapsamda Şapinuwa arkeolojik alanı Tepelerarası bölgesinde geniş ölçekli manyetik gradyometre görüntülerinin irdelenmesi ile belirlenen 300 m² (10x30 m) boyutlarındaki bir alanda, jeoradar (GPR) ve elektrik resistivite tomografisi (ERT) yöntemleri uygulanmıştır. Alanda uygulanan bu yöntemler ile yeraltına ait farklı fiziksel özelliklerin tanımlanması amaçlanmıştır. Jeofizik çalışmalar sonrasında arkeolojik kazı çalışmaları başlatılmış ve jeofizik görüntüler ile karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar, jeofiziksel görüntülerden tanımlanan gömülü arkeolojik yapılar ile kazılar sonucu gün yüzüne çıkarılan arkeolojik yapılar arasında büyük bir uyumun olduğunu göstermiştir. Manyetik gradyometre görüntülerindeki negatif izler ile ERT görüntülerindeki yüksek resistiviteli izlerin mimari yapı duvarları karşılık geldiği belirlenmiştir. Buna karşın GPR yöntemiyle elde edilen sonuçlarda mimari yapı dağılımı belirgin olarak tespit edilememiştir. Bu durumun bilimsel sebepleri çalışma kapsamında irdelenmiş ve tüm jeofizik görüntüler ile kazı sonuçlarının karşılaştırılması yapılmıştır.

51- Tolga PELVANOĞLU

TÜRKİYE

Şarap Büyüğü/ GAL GEŞTİN

Hitit Devlet Arşivi'nin verdiği bilgiler ışığında, GAL GEŞTİN unvanını taşıyan bir kişinin, üst düzey bir görevli olduğu anlaşılır. Yazılı belgeler incelendiğinde, bu unvanı zaman zaman hanedan içinden bazı kişilerin de taşıdığını tespit edilir. Unvan sahibinin Hitit çivi yazılı belgelerde, büyük anlamına gelen "GAL" ideogramı ve şarap anlamına gelen "GEŞTİN" ideogramının birleşmesiyle, yani GAL (LÚ/LÚ.MEŞ)GEŞTİN, GAL ŞA GEŞTİN, GAL GEŞTİN yazım formu ile yerini alır. GAL GEŞTİN unvanı, bir sümerogram olup "Şarap Büyüğü" anlamına gelir. Hitit çivi yazılı belgelerin dışında GAL GEŞTİN unvanı Anadolu Hiyeroglifi yazısı ile yazılır. Anadolu Hiyeroglifli belgelerde genellikle "büyük" anlamına gelen MAGNUS (L. 363) ve "şarap" anlamına gelen VITIS (L 160) işaretlerinin birleşimiyle MAGNUS.VITIS yazımıyla belgelenir. Bazı durumlarda ise, bahsedilen iki işaretin arasına gelen BONUS (L 370) işaretinin yer aldığı yazım formları da görülür (Dinçol 1998). MAGNUS (L. 363)'ün bir başka formu ise, L 157.1'dir. Bu işaret, SBo II 58'de I. Arnuwanda Dönemi'nde GAL GEŞTİN olarak görev yapan Halpaziti'nin mühür baskısında yer alır (SBo II 58; Bilgin 2018: 117). Hitit belgelerinin yanı sıra bu unvan farklı bir yazım ile Asurca belgelerde de yerini alır. Kültepe belgelerinde GAL/rabikarānim yazımıyla belgelenir (Erol 2007: 28; Bilgin 2018: 134). Çalışmada GAL GEŞTİN unvanını taşıyan kişinin görevleri, Devlet içindeki konumu ele alınacaktır.

52- Hasan PEKER

TÜRKİYE

Some Remarks on the Imperial Hittite Sealings from the 2017-2021 Excavations at Karkemish

In the 2017-2021 seasons of the Turco-Italian excavations by the Universities of Bologna, Istanbul and Gaziantep at Karkemish ca. 400 clay sealings with seal impression(s) from the Hittite Empire period (possibly from the period of Ini-Tešub of Karkemish, mid-13th century BCE) were retrieved in a LB II stratum of Area C East in the Lower Palace area. This evidence may relate to a 'Seal House' actually mentioned in one impression. An in-depth evaluation on new officials, titles and professions, hieroglyphic and cuneiform legends on both stamp and cylinder seal impressions from this archive will be presented.

53- Pınar PERÇİN GERÇEK

TÜRKİYE

Şapinuva'da hayvancılık: Zooarkeoloji çalışma sonuçları ve Hitit çivi yazılı tabletler örtüşüyor mu?

Zooarkeoloji, arkeoloji çalışmalarının temel yöntemlerinden biri olmakla beraber özgün metodları ve disiplinlerarası çalışma anlayışı ile ayrı bir bilim dalıdır. Zooarkeoloji, arkeolojik alanlardaki hayvan kalıntıları ile insan-hayvan arasındaki kesintisiz ilişkiyi anlamlandırmayı amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında, Ortaköy-Şapinuva Tepelerarası Bölgesi'nde yer alan metal atölyesinden yoğun bir biçimde ele geçen hayvan kemikleri zooarkeoloji yöntemleri ile incelenmiştir. Şapinuva'nın çağındaki hayvancılık ekonomisine dair bilgilere erişilebildiği gibi alanda bulunan türler ile de Hitit Çağı ilişkilendirilmiştir. T unç Çağı gibi bir dönemi incelemenin avantajı, arkeolojik çalışmaların sonuçlarını desteklemek amacıyla kullanılabilir yazılı kaynakların mevcudiyetidir. Bazı durumlarda geçmiş yaşama dair insan davranışları hakkında arkeolojik kanıtlar sınırlı bilgiler sağlamaktadır. Bu gibi durumlarda, arkeolojik buluntular ile yazılı kaynaklar desteklenerek kapsamlı bir bakış açısı elde etmek mümkündür. Bu bağlamda, alanda bulunan evcil ve yabani türler ile Hitit yazılı kaynakları arasında bağlantılar kurularak birtakım değerlendirmeler yapılacaktır. Bu değerlendirmeler sonucunda, arkeolojinin disiplinlerarası bir bilim dalı olduğu söylemini destekleyecek bir çalışma hedeflenerek, zooarkeoloji ve Hitit yazılı kaynaklarının birlikteliğine odaklanılacaktır.

54- Valerio PISANIELLO - Federico GIUSFREDI

İTALYA

Observations on the Anatolian glosses in the Akkadian “medizinischen Omina” from Hattuša

In the Akkadian “medizinischen Omina” found in the archives of the Hittite capital city (CTH 537, Wilhelm 1994) – a textual genre best represented by the later canonical SA.GIG series – a number of Anatolian glosses can be found (mostly in Hittite, but with evidence for Luwianisms), which generally do not translate an immediately preceding Akkadian entry, but rather seem to be independent addition by the Anatolian scribe(s) entrusted with the copy of the Akkadian text.

In this paper, after a brief overview of the documents involved and their relationship with the canonical SA.GIG series, we will offer the analysis of the Anatolian glosses from a linguistic, philological, and textual point of view, especially focusing on their role in the text, whether actually translations – and of what – or interpolations unrelated to the Akkadian text. Secondly, some observations will be made on the nature of the Akkadian text we have, and the issue of its relationship with the Hittite versions of the medical omens – only poorly and very fragmentarily attested (cf. Burde 1974: 48) – also will be addressed. This abstract is a result of the project PALaC, that has received funding from the European Research Council (ERC) under the European Union’s Horizon 2020 research and innovation programme (grant

55- Evangelia PİŞKİN - Aygöl SÜEL - İrfan KANDEMİR - Serhat KÖKSAL - Gonca ÖZGER - Gamze DURDU - Murat AYDIN - Semih GERÇEK

TÜRKİYE

A study of animal husbandry at Şapinuva through animal remains, ⁸⁶Sr/⁸⁸Sr isotope analysis, geometric morphometric sand Hittite texts.

Animal husbandry and agriculture were central to the economic success of the Hittite state. Numerous laws were issued to regulate every detail of raising and selling animals and their use for taxes, bounty, dowry, labour and ritual. Long distance mobility and transhumance are mentioned in various Hittite tablets as well as the distinction of different “kinds” of animals belonging to the same species. This research aimed to investigate mobility and transhumance of animals raised in Şapinuva through ⁸⁶Sr/⁸⁸Sr isotope analysis, the possibility of selective breeding to achieve improved “breeds” through geometric morphometrics and supplement these with information derived directly from Hittite documents by means of translating 25 tablets from the archive discovered in Şapinuva. We also aimed to see whether or not there were differences between the animal remains found at the two different areas excavated at Şapinuva; Ağılönü which is a sacred area and Tepelerarası which is the political/administrative seat of the city. We first created an isoscape based on ⁸⁶Sr/⁸⁸Sr values we derived from local rocks and snails. We then measured ⁸⁶Sr/⁸⁸Sr isotope values from teeth of sheep, goat and cattle which we projected against the isoscape in order to find out about the location and movements of the flocks. We obtained a picture of the land use related to raising animals and locations of transhumance places at the North and North west of the city. Some of the animals measured had no match in the local isoscape hence we supposed that these may represent animals imported to Şapinuva from other regions perhaps through the mechanisms mentioned above. We cannot exclude though the possibility that these animals were raised in areas within or close by the Şapinuva territory which we did not sample. We found not strong evidence for distinction amongst the animals recovered from Ağılönü and Tepelerarası. Turning to the geometric morphometrics, we applied the technique on sheep, goat and cattle bones and, in some cases, there have been clear distinctions and groupings of animals implying that indeed different phenotypes existed. A distinction between the animals from Ağılönü and Tepelerarası was sometimes possible to be drawn whilst in other cases it was not apparent. Lastly, amongst the 25 Hittite tablets worked on, we often found reference to animal use and mobility, mostly related to the forms of booty taken, rituals performed another location and cattle sent away to plough fields or accompany soldiers. This research was made possible with the grant No 117K382 obtained by TÜBİTAK.

56- Laura PUÉRTOLAS RUBIO

FRANSA

The Impurity of the Storm-god of the Open Country

The Hittite-Luwian ritual of Puriyanni is prescribed to treat a house from impurity. The ritual is addressed to the Storm-god of the Open Country, who seems to be in charge of neutralizing the impurity affecting the patient, his household and his personal deities. However, several Luwian incantations recorded in the text also mention the 'defilement of the Storm-god of the Open Country' (*im(ma)rašša* ^DIM-*aššanzahališša*) as something that should be prevented. The aim of this contribution is to analyze in depth the role played by the Storm-god of the Open Country in the ritual, as well as the way in which he can interplay with impurity. To do so, first, the characteristics of the Storm-god of the Open Country and his connection with impurity will be examined to explain the importance of this god in the ritual. Then, we shall turn to the analysis of the expression 'defilement of the Storm-god of the Open Country' in this context and its possible connotations concerning a hypothetical pollution of this god during the ritual. Therefore, this analysis will not only contribute to our understanding of the Puriyanni tradition, but will also highlight the risks that the interaction with impurity may entail for the deities involved in the ritual process.

57- Elisabeth RIEKEN

ALMANYA

A Luwian Word

The starting point of the paper will be the lexeme :duwipa (KuT 14 rev. 1) semantically intransparent so far. Taken together with another attestation, an interpretation is now possible. Moreover, the morphological analysis of the form will shed light on the meaning and segmentation of arlip(a) which has always puzzled the scholars.

58-David SASSEVILLE

ALMANYA

A Luwian Mugawar for The Storm-God of Zippalanda

The Hittite city of Zippalanda is famous for its cult of the Storm-god. Beside the festival for the Storm-god of Zippalanda found in the archives of Hattuša, there is another text dedicated to him that has not been properly noticed so far due to its scattered and fragmented state. Having been newly joined, this tablet can now make a proper entry into the literature. It is a *mugawar* with extensive Luwian incantations performed for a Storm-god, whose precise identity, i.e. the one of Zippalanda, can only be retrieved with the new joins. The contribution of this *mugawar* to the Luwian vocabulary and to our understanding of the linguistic background of the cult of Zippalanda will be the focus of our presentation.

59- Andreas SCHACHNER

TÜRKİYE

Hattuş'tan Hattuşa'ya, Anadolu Kentinden Başkente

Son yıllarda yapılan çalışmalarla özellikle Hitit başkenti Hattuşa'nın erken tarihiyle ilgili yeni bulgulara ulaşılmıştır. Konuşmamda bu verileri paylaşım hem kentin kurulmasının tarihi ve nedenleri hem de şehrin olağan bir Anadolu kentinden nasıl ve özellikle ne zaman Hitit krallığının başkentine dönüştürüldüğü ile ilgili bazı düşünceler önermek isterim. Yeni verilere dayanarak Hitit başkentinin erken gelişimi daha net anlaşılabilir ve dolayısıyla Hitit krallığının erken tarihine yeni yorumların eklenmesi gerekmektedir.

60- Daniel SCHWEMER

ALMANYA

The blood-soaked earth and the Blood God: KUB 7.41 obv. I 9 and the structure of CTH 446

The Hittite magic ritual CTH 446, first edited by Heinrich Otten and given the modern title Eine Beschwörung der Unterirdischen, is one of the most extensive, complex, and best known texts of its kind. Since Otten's first edition, the text has been translated several times, and also the manuscript basis available for its reconstruction has grown. There is a general consensus that the ritual's purpose was the purification of a house that had been contaminated by bloodshed, though other questions, in particular concerning a possible redactional history of the text and the relationship between the extensive recitations and the ritual performance, have not been addressed conclusively yet. While the textual structure of CTH 446 and the merging of mythical time with the present time of performance in Hittite magic rituals certainly deserve further investigation, the objective of the present contribution is more modest and restricted to the proposal of a new reading and restoration in ms. A = KUB 7.41 obv. I 9.

61- Sezer SEÇER FİDAN

TÜRKİYE

Hitit Su Kaynaklarının Ritüellerle Olan İlişkileri Üzerine

Dünyadaki tüm canlılardan önce su vardı ve su varoluşun ana kaynağı olmaya böyle başladı. Öyle ki, Paleolitik çağlardan ilk şehirlere dek yerleşimlerin su kaynaklarına yakın konumlandığı görülmektedir. Söz konusu alanların prehistorik çağlarda hayvan popülasyonu açısından uğrak yeri olmaları ve bu alanların çevresinde doğal olarak yetişmiş çeşitli yemişler ve bitkilerle bir cazibe noktası olarak görülmüş olmaları muhtemeldir. İnsanlık tarihinin 4,5 milyon yıl öncesine dek uzandığı ve Yakınoğu'da ilk yerleşime geçen toplulukların yaklaşık olarak MÖ. 10.000'lere tarihlendiği düşünülecek olursa nehirlerin ve tabii ki diğer tüm su kaynaklarının öneminin de ne kadar eskiye dayandığı anlaşılabilir. Su kaynaklarının çevresi sadece bereket değil barınak yapımında ya da kap kacak yapımında kullanılan kil yataklarına da yakın olunması açısından önem teşkil etmektedir. Zaman içinde gelişen toplumlar için ise ekonomilerinin temelini oluşturan tarım ürünlerini daha etkin bir şekilde üretebilmek ya da ticaret ve ulaşım gibi farklı kültürlerle olan etkileşimi arttırabilmenin bir yolu olarak karşımıza çıkmışlardır. Her ne şekilde kullanılmış olurlarsa olsunlar hep hayatın içinde ve merkezinde kalmışlardır. Ancak su kaynaklarının hayata olan katkısı sadece dünyevi değil ruhanidir de. Bu noktada nehirler ya da diğer coğrafi unsurların nasıl ilahlaştırıldıkları bilinemese de olasılıkla insanların hayatlarının bu denli içinde olan ve bu denli faydasını gördükleri unsurlara duydukları minnet ve yokluklarında çektikleri zorluklardan dolayı hissettikleri korku ile ortaya çıktığını düşünmek yanlış olmayacaktır. Böylece Hitit Dönemi'nde ilahlaştırılmış ve tanrı statüsünde değerlendirilmeye başlanan su kaynaklarının sık sık çivi yazılı metinlerde anılır olduğu görülmüştür. Gerek yaşama, bereketle, yeniden doğma ve arındırma ile gerekse de yeraltı, ölüm ve cezalandırma yöntemleri ile ilişkilendirilen nehirler ve diğer su kaynaklarının öneminin daha iyi anlaşılabilir olması adına özellikle ritüel metinler üzerinde genel bir değerlendirme yaparak su kaynaklarının bilinmeyenleri hakkında pek çok soruya (sunulan nesnelere, su kaynaklarının isimleri, kendilerinden hangi noktada faydalandığı gibi) cevap bulmak mümkün olacaktır.

62-Vladimir SHELESTIN

RUSYA

The Cycles of the Hittite Calendar

The Hittite calendar is one of the less known dating systems in the Ancient Near East. The Hittites did not use the calendrical dates in their documents, and our knowledge about the positions of the Hittite festivals in their calendar is very scarce. However, the available corpus of Hittite texts allows us to trace the time cycles in both sacred and secular Hittite texts. This analysis shows that the problem of correlating the agricultural cycle with the respective astronomic year used to cause the lesser concern of Hittite officials than that of their colleagues in other ancient countries of the Near East. Such an attitude toward the calendar was rooted in a more patrimonial nature of the Hittite culture compared to other parts of the cuneiform world. Hence it is known that their year consisted either of twelve or, very rarely, of thirteen months; yet, it is unknown how the intercalation was carried out. No trace of the Hittite months' own names can be found, so two explanations are possible: either the Hittite month names ceased to correspond to their original positions in the agricultural calendar and thus their numeric names displaced them, or Hittites did not try to unify the months' local names but rather used to synchronize them by numbers. In both cases, the New Year had to start simultaneously in different parts of the Hittite kingdom, in order for the months' numeric names make sense; provided that the ancient Hittite texts may reflect the era preceding this synchronization.

Although Hittite texts pay little attention to the maintenance of time cycles, the rhythm of the Hittite religious and economical life was determined by multi-year cycles. The basic cycle lasted three years, and its various contexts can be found in different parts of the kingdom, while it is obvious that the six- and nine-year cycles of Central Anatolia derive from it. The agricultural ground of this basic cycle may have been either a three-year crop rotation or a three-year period of livestock breeding. It is less obvious whether or not the twelve-year cycle belonged to the same circle of the Hittite indigenous multi-year cycles; yet, we still may be sure that the seven-year cycle attested in Kizzuwatna was valid in the Hittite kingdom's Syrian and Syrianized provinces only. An analysis of the multi-year cycles in Hittite texts shows that they used to introduce only the basic cycle in all the parts of their kingdom; provided that they tended to preserve their own cycles just in the center of their state, whereas other cycles were allowed in the provinces. An absence of any traces of eras and cycles longer than twelve years in Hittite texts corresponds well to the predominance of an agricultural year over an astronomic one.

Thus, as the Hittites were respecting the local religious traditions and understanding the climatic diversity in different parts of their kingdom, they had avoided the imposing of a standard calendar that would have regulated all the aspects of their life. Instead of unifying the month names and synchronizing most local cults with the three-year cycle of sacrifices, the Hittites unified the annual cycle of the months. Such a tolerance toward the calendar went back to the time of the pre-Hittite fragmentation attested during the Old Assyrian period, when the political landscape of Anatolia had been created by numerous local rulers. The respective use of local and foreign calendars in different cities and various spheres of life was admitted by Hittite officials who tried to correlate them on some common basis in the right way. This task was not an easy one, so they often incurred the wrath of their gods outraged by the omitted festivals.

The research is sponsored by the Russian Science Foundation, project no 19-18-00085 "Calendar Festivals of the Ancient Orient: Calendar Ritual and the Role of Temporal Representations in the Traditional Consciousness of the Ancient Peoples" at the St. Petersburg State University.

63- Aygül SÜEL - Mark WEEDEN

TÜRKİYE- İNGİLTERE

The City-Seals from Ortaköy-Şapinuva

"During 2002 a number of clay lumps (or cretulae) were excavated at Ortaköy-Şapinuva which seemed to belong to quite similar seals containing hieroglyphic signs. From these clay objects, which were all impressed with partial impressions, it was possible to reconstruct two large seals containing a central area with the same hieroglyphs and a broad decorative band with further hieroglyphs. The central area of both seals indicates that this is the seal of the city of the storm-god. The decorative band contains repeated instances of the sign for gate, along with other hieroglyphs. This paper will present the reconstruction of these seals from the partial sealings and will make some suggestions for what the whole ensemble is supposed to mean."

64- Aygül SÜEL

TÜRKİYE

Şapinuva Atölyeleri

Ortaköy-Şapinuva Hitit kenti, Tepelerarası Bölgesinde, Atölyeler mahallesi olarak adlandırılan alanda kazılar devam etmektedir. Burada açığa çıkarılan mekanlar ve yapılarda bol miktarda malzeme ile karşılaşmıştır. Bu alanda taş ve metal malzemeler, körükler, üfleçler, potalar, Hitit dünyası için çok önemli bilgiler veren kalıplar ve çok sayıda çanak çömlek ele geçmiştir. Körükler etraflarında ocaklar ve potalar, pota parçaları ile burada ele geçen bol miktarda buluntulardan, bu bölgenin bir üretim yeri olduğu ve özellikle metal üretimi ile ilgili bir döküm atölyesi olduğu anlaşılmaktadır. Bu konuşmada, ele geçen buluntulardan hareketle Şapinuva kentine ve Hitit Dünyasına son derece önemli bilgiler sunan atölyeler üzerinde durulacaktır.

65- Ökmen SÜMER - Mahmut Göktuğ DRAHOR - Meriç Aziz BERGE - Atilla ONGAR - Caner ÖZTÜRK - Aygül SÜEL - Andreas SCHACHNER - Sedef AYYILDIZ - Semih GERÇEK - Murat AYDIN - Mustafa YAĞLIDERE - Buğra Oğuz KAYA

TÜRKİYE

Hitit Kentlerinde Arkeosismolojik Gözlemler

Ḫattuša ve Şapinuwa kentleri Çorum iline bağlı sırasıyla Boğazkale ve Ortaköy ilçelerinde yer alır. Her iki kentte tektonik olarak, Amasya Makaslama Zonu (AMZ) içindeki en uzun yapısal süreksizlik olan Sungurlu Fayı'nın güneydoğu bloğunda bulunur. Ayrıca her iki kentte Dünya'nın en aktif fayı olan Kuzey Anadolu Fay Zonu'nun (KAFZ) ortalama 100 km yarıçapındaki etki alanı içinde kalmaktadır. Hitit İmparatorluğu'nun yaklaşık 350 yıla ulaşan çok uzun bir süre başkenti olan Ḫattuša kenti, çoğunluğu Eski Hitit dönemine tarihlenen anıtsal yapıları ile karakteristiktir. Bu yapılar başlıca kenti çevreleyen Ana Kent Surları, Aşağı Şehirdeki magazinler ve Büyük Tapınak, Yukarı Şehirdeki Aslanlı Kapı, Yerkapı, Kral Kapısı ve farklı boyutlarda tapınaklar içeren Tapınaklar Mahallesidir. Kentin bu anıtsal yapıları üzerinde gerçekleştirilen arkeosismolojik çalışmalar, yapılarda açılma, burulma, yer değiştirme, ondülasyon, yilankavi bükülmeler ve sismogravitasyonel deformasyon öğelerinin kendi içlerinde sistematik bir yapıya sahip olduğuna işaret etmektedir. Özellikle Büyük Tapınak yer döşemelerinde ve duvarlarında ölçülen sistematik çatlakların bölgedeki haritalanan yapısal süreksizliklere benzer şekilde K40-25D uzanımına sahip bir deformasyon zonu içinde kaldığı belirlenmiştir. Orta Hitit döneminde başkentlik yapan önemli bir imparatorluk kenti özelliği taşıyan Şapinuwa yerleşmesinde ise arkeosismolojik çalışmalar özellikle Tepelerarası mevkiindeki A, B, C ve D binaları ile 2015 kazıları ile ortaya çıkarılan İşlikler'de yoğunlaştırılmıştır. Bu alanlarda burkulmalar, ötelenmeler, yamulmalar, eğimlenme, yilankavi bükülmeler, taş duvarlarda düşey ve yatay eksenler üzerinde rotasyonlar ile kerpiç duvarlarda ise içe doğru çökmeler ve yana yatmalar belli bir sistematik içinde gözlenmektedir. Diğer yandan İşlikler alanında gözlenen ve tüm yapı üzerinde eksenleri K54-62D arasında değişim gösteren antiform ve senform yapılarından oluşan bir ondülasyon izi ise benzersizdir. Bütün arkeosismolojik bulgular beraber değerlendirildiğinde, Ḫattuša kenti için olası M.Ö. 15.yy dan, Şapinuwa kenti içinse M.Ö. 14.yy dan sonra deprem ya da depremlerden etkilendiklerini açıkça göstermektedir. Bu depremlerin sismolojik kaynakları ise hali hazırda net olarak bilinmemekle birlikte, bu yöndeki çalışmalar tarafımızdan planlanmaktadır.

66- Hasan Ali ŞAHİN

TÜRKİYE

Koloniler Devrinde (M.Ö. 1975-1715) Marithum Şehrinin Yeri ve Önemi

Anadolu'nun yerlisi olan Hattilerin, yaşadıkları Kızılırmak kavisi içinde madencilik geliştirmek suretiyle bin yıllar içinde özellikle bakır madenini ticari bir meta haline getirdiklerini anlıyoruz. Kültepe metinlerinden öğrendiğimize göre, Koloniler Çağında (M.Ö. 1975-1715) Orta Karadeniz Bölümü zengin bakır yatakları olması dolayısıyla Asurlu tüccarların ilgisini çekmiştir. Bu tüccarlar bölgedeki pek çok şehre yerleşerek, Asur'dan getirdikleri kalay ve kumaşlar karşılığında buradan aldıkları bakır madenini damıtarak, Tuz Gölü çevresinde yer alan şehirlere taşımışlardır. Marithum bölgenin önemli krallık merkezi olan ve bakırın damıtıldığı tasfiyehaneleriyle bildiğimiz Durhumit'le birlikte anılmaktadır. Önemli tüccar ailelerinden Şallim-Aşşur'un bölgedeki ticari faaliyetlerini öğrenmekteyiz. Bu şehrin bölgedeki Durhumit, Tişmurna, Kuburnat ve Tuhipiya gibi bakır istihsal edilen merkezlerden biri olduğu anlaşılmaktadır. Buradan alınan tonlarca bakır Ankara'nın doğusundan Kızılırmak geçilerek Tuz Gölü çevresinde yer alan, Şalatiwar, Waşhania, Nenaşsa, Ulama ve özellikle Wahşuşana ve Puruşhattum gibi önemli krallık merkezlerine taşındığını anlıyoruz.

67- Piotr TARACHA

POLONYA

Culturally Reflexive Aspects of Anatolian Disappearing Deity Myths

The disappearing deity myths, with the Telipinu myth being a representative example, constitute one of the most disputed topics in ongoing debates on Anatolian mythological narratives. This paper offers a new approach to these myths as cultural performances in accordance with a theory of culture that interprets personal experience as socially constructed (e.g., Berger and Luckmann 1990). It will apply an episodic system to the structure of the Telipinu myth in order to identify its basic units and their interrelations. It can be argued that the circular structure is the most prominent feature, and this arrangement has parallels around the world in so-called ring compositions for which the minimum criterion is for the ending to join up with the beginning (e.g., Douglas 2007). We should try to read the narrative much as its listeners took it in, that is, in several temporal directions at the same time (sequentially, concentrically, transversally). Further, the reflexive dynamics of myth on the cultural (macro) level must also be relevant in relation to the social (communicative) and individual (micro) level. The relationship between the three is that of mutual dependency.

68- Sefa TAŞKIN

TÜRKİYE

Luwians, Pergamon And Perge

The site of Pergamon / Bergama in Western Anatolia has been in existence since ancient times. It was the capital of the region during the Hellenistic period. The meaning of the name of Pergamon / Bergama and its origins have long been a matter of curiosity and research. The name may be related to pre-Hellenistic Anatolian cultures, especially the Luwian, and a study in this direction may illuminate the dark aspects of Western Anatolian history.

69- Ali Osman TİRO

TÜRKİYE

Hititlerde Zaman Kavramları ve Zaman Algısı

Hitit metinlerinde geçen bazı zaman kavramları üzerinden, Hititlerin zaman algısı, anlamlandırması üzerinde odaklanan çalışma, metinlerde özellikle çok az yerde geçen tanım ve kavramlar üzerine yoğunlaşacaktır. Bununla birlikte, hasat zamanı ya da budama zamanı gibi günümüzde olduğu kadar Hitit döneminde de geçerli olan bilgilerle, bu kavram ve tanımlar daha iyi anlatılmaya ve anlaşılmaya çalışılacaktır.

70- Hasan TUNCER

TÜRKİYE

Hititçe Çivi Yazılı Metinlerde LÚKISAL.LUH

MÖ. ikinci binyıl Anadolu'sunun büyük bir imparatorluğu olan Hititler, MÖ. 17. yüzyıl ortalarından MÖ. 12. yüzyıl başlarına kadar bölgenin siyasi hayatında etkin bir rol oynamıştır. Hititler ile ilgili bilgilere, onların miras olarak bıraktıkları çivi yazılı metinler sayesinde ulaşmaktayız. Hititçe ve farklı dillerde birçok kelimenin geçtiği bu metinler, Hitit siyasi, ekonomik, dini, hukuki vb. hayatı hakkında bilgiler vermektedir. Hititçe çivi yazılı metinlerde yer alan kelimelerden birisi, LÚKISAL.LUH sözcüğüdür. Sumerce bir sözcük olan LÚKISAL.LUH, “dış avlu temizleyicisi” anlamına gelmektedir. Hititçe farklı türden belgelerde yer alan LÚKISAL.LUH, saray ve tapınak görevlisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hititçe çivi yazılı metinlerde, bazı anlaşma metinlerinde LÚKISAL.LUH adı yer almaktadır. Bayram ve ritüel metinlerinde LÚKISAL.LUH ismine rastlamaktayız. Yine belgelerden Hitit ülkesinin vergi olarak aldığı yaya ve arabalı savaşçıların avlu temizleyiciliği görevi yapacağını, bizzat kral tarafından bazı kişilerin tapınaktaki avlu temizleyiciliği görevinden muaf tutulduğunu ve dış avlu temizleyiciliği görevinin bir luzzi hizmeti olduğunu öğrenmekteyiz. Bunlar dışında daha birçok farklı metin türünde karşımıza çıkan bu görevlilerin, Hitit dünyasındaki yeri ve önemini inceleyeceğiz.

71- Ahmet ÜNAL

TÜRKİYE

An Alternative Approach Towards the Connotation of the Hittite Idiom of ERÍN^{MEŞ}pai- “*obsides dare*”

War making and slaughtering one's own species to the degree of annihilation are among the oddest features of mankind, which seem to be innate, and degrade humans deservedly to sheer *homo necans*. As though there were no other choice to obtain and possess essential sources of sustenance, to inhabit a new living room, setting up new states and keeping it continually upright, humans preferred only the way of crude force. As Publius Cornelius Tacitus puts it, men cannot be kept together apart from means of violence, and they think it tame and spiritless to accumulate slowly by the sweat of his brow what can be got quickly by the loss of a little blood. The Hittites as immigrants on Anatolian soil give up an excellent example of how the brute force could be employed in its different variations. To be able to keep the newly obtained lands under constant sway, to strengthen the power, to consolidate the political-administrative organization, practice of such inhuman methods was unfortunately imperative. Conquest, subdue and rule of a new land consists of a number of complicated multi-layer activities. Following military capture, the civilians were assailed and compelled to share whatever their misfortune brought about. The prisoners of war and the so-called NAM.RA's were taken off en mas to Hatti; among all other counter means taken to crackdown the enemy under effective sway, there was, however another practice, what was omitted hitherto in the research, best known in its all variations from the Roman history as *obsides dare*, *victisobsidesimperare*, in short hostage taking. As far as conceivable the subject of detainees is limited solely with one single word in Hittite, that is *šulla-*, which is attested only a few times, and as such cannot comprise and reflect the total reality prevailing formerly. Therefore, there must have existed other linguistic expressions hidden in the texts. ERÍN^{MEŞ}pai-delivers by all means such a convenient semantic medium, which has been taken so far wooden-literately within the semantic scope of the recruiting of troops, namely “to deliver troops”. As I will demonstrate below, there are many linguistic and contextual reasons why we should reject such a reception. First of all, we must take into consideration, how likely hostile members of enemy were expected to fight true-heartedly, with will and soul on the side of the Hittites, their utmost hatred enemies. Then, there follow semantic situations, such as the fact that Sumerogram ERÍN does not only mean “soldier, troop, army, warrior”, but also “people, folk, citizen, nation, inhabitants, denizens” with its many Akkadian equivalences such as *awīlum*, *nišū*, *apūti*, *gipšum*, *miarum*, *mu'irrum*, *šābum*, *ummānum*. Hostages were chosen from among, the notable members of royal family, followed by members of the elite classes and other personalities. Envoys, for instance, have given up very much estimated hostages and were therefore detained frequently. My communication will demonstrate this newly established aspect of Hittite war making terminology and the details of socio-administrative system. The oldest source of attestation is the proclamation of Anitta, Telipinu edict, Middle Hittite treaty, Mita of Pahhuwa text, an Ortaköy letter, followed by the Annals of Muršili II.

72- Willemijn WAAL

HOLLANDA

A reappraisal of the Hittite verb *šai-/ši(ye/a)-* in light of Hittite sealing practices

Compared to contemporary cuneiform cultures, Hittite sealing practices stand out for a number of reasons. Not only are sealed documents much scarcer in Anatolia than in the surrounding regions, the sealing method is also different; instead of using cylinder seals, which are ubiquitous in contemporary Syria and Mesopotamia, the Hittites made use of stamp seals. In addition, they sometimes inserted strings into the tablet's core, to which presumably sealed *bullae* were attached. This paper will propose a new interpretation of the Hittite verb for sealing, which will elucidate the origins of these intriguing Hittite sealing habits.

73- Remzi YAĞCI

TÜRKİYE

Soli Kilikia RLWM Kapları

Orta Anadolu'da başlıca Hitit merkezlerinde Boğazköy, Alacahöyük, Kaman-Kale Höyük, Eskişehir, Sivas Kuşaklı, Porsuk, Tepecik ve Korucutepe'de özellikle matara ve kol biçimli kap tipleri görülen ve literatürde RLWM (Red Lustrous Wheel-made Ware) olarak anılan bu tip kaplar işlevsel olarak genellikle "kült kapları" olarak bilinirler. Güneyde "Aşağı Ülke" de Kilisetepe ve Kizzuwatna bölgesinde Mersin Yumuktepe, Soloi; Tarsus Gözlükule, Kinet Höyük, Tel Atchana'da ise "I biçimli", "kol biçimli", "matara biçimli" örnekleri görülen bu kaplar, Geç Tunç Çağı'nda 15. yüzyıldan başlayarak Hitit kap repertuarı ile ilişkili olarak görülürler. Başlangıçta Kıbrıs merkezli bir üretim oldukları öne sürülen RLWM lere karşı Anadolu'da Kilisetepe bir diğer üretim merkezi olarak gösterilmiştir. Soli'de "I biçimli", "kol biçimli", "matara biçimli" tipleri görülen RLWM'nin yerel üretim olarak görülen örnekleri de vardır. Soli'de bu tip kaplar MÖ 15. yüzyıla tarihlenen ve yangın geçirmiş olan sur içindeki yapılarda Hitit repertuarına ait kaplarla birlikte bulunmuştur. Bu bildiriye Soloi Höyük'teki RLWM kap tipleri ve bu kap tiplerinin Kilikia'daki yerel üretim örnekleri, kronolojisi ile dağılım rotaları üzerinde durulacaktır.

74- Derya YALÇIKLI

TÜRKİYE

Balıkesir'de Yer Alan Bir Grup M.Ö. II. Binyıl Yerleşmesi ve Düşündürdükleri

Balıkesir ili sınırları içinde M.Ö. II. binyıla tarihlenen yerleşimler hakkındaki bilgilerimizin büyük bölümü yüzey araştırmalarından elde edilen verilerden oluşmaktadır. 2009-2018 tarihleri arasında Neolitik, Kalkolitik, Tunç Çağları yerleşmeleri ve güzergâhlarını saptamak amacıyla bölgede yürüttüğümüz yüzey araştırması sırasında birçok yeni merkez belirlenmiş olup önceden bilinen merkezlerle birlikte tamamı araştırılmıştır. Bölgenin Protohistorik Çağı olarak da tanımlayabileceğimiz Orta ve Geç Tunç Çağı'na tarihlendirilen yerleşimlerin Balıkesir'in iki farklı bölgesinde yoğunlaştığı saptanmıştır. Balıkesir-Merkez ve Edremit Körfezi olarak belirlediğimiz bu bölgelerde yer alan merkez sayısı azımsanmayacak miktardadır. Bu merkezlerin bir bölümünde Erken Tunç Çağı'nın ikinci yarısından başlayarak M.Ö. II. binyıl boyunca yerleşimin sürdüğü, bir bölümünde ise ilk kez yerleşildiği belirlenmiştir. Yerleşimlerin yoğunlaştığı bölgelerin Hitit çivi yazılı belgelerde adı geçen şehir devletleri ile bağlantılı olma olasılığı mümkündür. Bu devletler arasında Seha Nehri Ülkesi, Karkissa Ülkesi, Masa Ülkesi gibi şehir devletleri yer alır. Bildirimizde, alan çalışmamız sırasında ele aldığımız yerleşimler ve bu yerleşimlerin konumlarının, çivi yazılı belgelerde geçen verilerinin değerlendirilmesiyle yapılmış lokalizasyon önermeleri irdelenecektir.

75- Ilya YAKUBOVICH - Alice MOUTON

ALMANYA - FRANSA

Conjuring the Gods in Luwian: The Luwili Project

Luwian is an Indo-European language closely related to Hittite. The cuneiform tablets found in Hattusa contain a considerable number of Luwian incantations, usually embedded into Hittite texts. These compositions continue to pose serious interpretation problems, and this is why the majority of them still lack full philological editions.

The last few years, however, saw the intensification of research work on Luwian in cuneiform. The project Luwili / Luwian Religious Discourse between Anatolia and Syria (co-directed by Alice Mouton and Ilya Yakubovich), has the publication of Hittite texts with Luwian passages as its principal goal. The purpose of the proposed paper is presenting the main results of the above-mentioned project in as much as it contributes to the understanding of the Luwian cuneiform corpus.

76- Hajime YAMAMOTO

JAPONYA

Bowing and Kneeling as Ritual Performances

This paper deals with the Hittite ritual performances of bowing and kneeling. The Hittite texts show that one bows and/or kneels when worshiping the gods or paying homage to a king. Bowing in the Hittite language could be expressed by the verbs *arnuwai-* and *hink-* and kneeling by some verbs such as *haliya-* and *ginuššariya-*. Hundreds of instances of such performances are found in various genres of Hittite texts, not only in religious contexts but also in others, including historical contexts. Some iconographic evidence may depict such scenes. The relief of the silver stag rhyton in the Schimmel Collection at the Metropolitan Museum of Art, New York, shows a figure standing before the stag god and pointing his finger, and behind him, another figure kneeling down and pointing his finger. This paper tries to understand how and in what situations the movements those verbs represented were carried out. The discussion defines the ritual meanings of those two performances and show how they were related to each other as ritual practice.

77- Ercüment YILDIRIM

TÜRKİYE

Hitit Krallarının Tanrısal Seçilmişlik İddiası

Hititler ile çağdaş olan ve ortak bir coğrafyayı paylaşan Mezopotamya ve Mısır'daki yönetimlerde kralların tanrılar tarafından insanları yönetmek için seçilmiş olduğuna dair güçlü bir kabulleniş bulunmaktadır. Bu güçlü kabullenişin Hititlerde de yansımaları bulunmasına rağmen Hitit kültürü ve inancı, kralın tanrısal seçilmişliğine dair kabulü, özgün bir biçime dönüştürmüştür. Mezopotamya'da kurulan tüm monarşik yönetimlerde krallar, yazdırmış oldukları idari, hukuki ve dini metinlerin hepsinin giriş bölümünde tanrılar tarafından insanları idare etmek için seçilmiş olduklarını ve meşruiyetlerini yine bu tanrılardan aldıklarını iddia etmişlerdir. Eski Mısır'da ise merkezi yönetimin oluşmasından sonra krallar, tanrılar tarafından seçilmiş olduklarını iddiasını devam ettirirken önce Tanrı Ra'nın oğlu olduklarını sonrasında ise bizzat tanrı olduklarını ileri sürmüşlerdir. Mezopotamya ve Mısır'daki örnekler baktığımızda Hitit krallarının tanrısal seçilmişlik iddiasının biraz daha geri planda kaldığı görülmektedir. Hititler, yeryüzünün ve gökyüzünün tanrılara ait olduğuna ve kralın yeryüzündeki insanları idare etmek için görevlendirdiğine inanmışlardır. Bu inanç ile bağlantılı olarak kralların tanrılar için yapılması gereken ritüelleri yerine getirmesi gerektiğini ve tanrıların tapınaklarını inşa ettirmek zorunda olduğu düşünülmüştür. Hititlerden günümüze ulaşan çivi yazılı metinler incelendiğinde de doğrulanmış bu inancın Hitit tarihi boyunca devam etmiş olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, Hititlere ait çivi yazılı metinler incelenerek, bu metinlerde, tanrısal seçilmişlik iddiasına dair anlatımlar üzerinden genel değerlendirmeler ile Mezopotamya ve Mısır krallıklarındaki tanrısal seçilmişlik anlayışı ile mukayeseler yapılmıştır.

78- Tayfun YILDIRIM

TÜRKİYE

Hitit Döneminde Alaca Höyük'ün çevre kültürlerle İlişkileri

Cumhuriyet Döneminin öncü kazı projelerinden biri sayılan Alaca Höyük, en eski kültür katmanlarında elde edilen malzemeler ışığında M.Ö.5.Bin yılın ortalarından itibaren çevre kültür bölgeleriyle ilişkiler kurulabileceğini ortaya koydu. Seramiğe göre, özellikle Orta Karadeniz ve Balkanlarla olan ilişkilerin 5.binin ikinci yarısından itibaren ortaya çıktığı ve direkt olmasa bile dönemin modasına bağlı olarak geliştiği anlaşılıyor. M.Ö. 4. binin sonu ve 3.binin başında, diğer bir deyişle Geç Kalkolitik / Erken Tunç Çağının hemen başında Alaca Höyük'ün hem Orta Karadeniz hem de Güneydoğu Avrupa / Balkanlarla kültürel ilişkiler kurulabilecek malzemeye sahip olduğu görülüyor. Şüphesiz, Alaca Höyük'te Hitit Kültürünün başlangıcını hazırlayan en önemli evre Eski Tunç Çağı'dır. Alacahöyüğün Erken tunç çağında çevre kültür bölgeleriyle ilişkilerinin arttığı görülmektedir. Alaca Höyük'te bu çağda farklı bölgelerle ilişkileri gündeme getirebilecek arkeolojik malzemenin bir bölümünün yöneticilerin ya da prens/prenseslerin mezarlarına ait ölü hediyeleri arasında bulunduğu bilinmektedir. Bunlar arasında metal kaplar ve süs eşyaları en çok göze çarpan grupları oluşturmaktadır. Asur Ticaret Kolonileri Çağı, özellikle Mezopotamya ve Suriyeli etkilerin Anadolu'da arttığı bir dönemdir. Bu çağın ticari ilişkilerinin Alaca Höyüğe kadar uzandığını gösteren en iyi deliller şüphesiz yabancı mühürlerdir. Bu mühürler arasında özellikle Eski Babil, Eski Suriye ve Kıbrıs-Filistin versiyonu Suriye mühürleri dikkat çekmektedir. Alaca Höyük'ü bilim dünyasına tanıtan ilk gezgin ve araştırmacılar, sfenksli kapı münasebetiyle Anadolu-Mısır ilişkilerini gündeme getirmişlerdi. Daha sonra sistemli kazılarda açığa çıkarılan Eski Hitit katına ait aslan-insan melezi Bes figürlü bir plaka, Mısırlı tarzda bir erkek heykelciği, kemik şahin başı, Mısır'la ilişkilerin muhtelif çağlarda mevcut olduğunu gösterdi. Diğer taraftan Geç Tunç çağı'na ait Red Lustrous Ware grubuna ait spindle bottle, matara ve kol biçimli libasyon kapları, Alaca Höyüğün Doğu Akdeniz Ticaretindeki yerini göstermesi açısından önemli malzeme grubunu oluşturur.

79- Turgut YİĞİT-Hasan TUNCER

TÜRKİYE

Hititçe Çivi Yazılı Metinlerde Değirmen (É^{NA}₄ARA₅) ve Öğütme Taşı (NA₄ARA₅)

İnsanın daha besin üretim aşamasına geçmediği avcı ve toplayıcı bir yaşantının sürdüğü dönemlerde bile toplamış olduğu tahılı öğüterek tükettiği bilinmektedir. Neolitik Çağ'da ilk kez insanın kendi besinini kendisinin üretmeye başlamasında öncelikle yine tahıl tarımı yapılmıştır. O çağdan günümüze ulaşan arkeolojik veriler tahılın öğütme taşları ile öğütüldüğünü açıkça göstermektedir. Prehistorik dönemlerden itibaren izlenebilen bu durum MÖ 2. binyılda arkeolojik verilerin yanında yazılı belgelerle de etraflıca takip edilebilmektedir. Anadolu'nun MÖ 2. binyıldaki halkı Hititlerin ekonomisi öncelikle tarıma dayanmaktaydı. Onlardan günümüze ulaşan yazılı belgelerden tahılı öğütürük un haline getirdikleri, Hitit mutfağının temel yiyeceği olmasının yanı sıra tanrılarına yaptıkları sunularda da yer alan ekmeği elde ettikleri okunmaktadır. Ekmeğin hammaddesi olan unun elde edilmesi için tahılın öğütüldüğü değirmen, Hititçe çivi yazılı belgelerde É^{NA}₄ARA₅ sumerogramı ile ifade edilmiştir. Değirmende ya da elde tahılın öğütülmesi işinde kullanılan öğütme taşı da NA₄ARA₅ ile ifade edilmiştir. Belgeler bize değirmende çalışanların daha çok kadınlar olduğunu göstermektedir. Bunlar köle kadınlar olmalıydılar. Bunun yanında erkeklerin de az da olsa değirmende çalışmış oldukları belgelenebilmektedir. Özellikle Maşat Mektuplarından kör oldukları belirtilen erkeklerin de değirmenlerde zorla çalıştırıldıklarını, fırsat bulduklarında kaçmaya teşebbüs ettiklerini öğrenmekteyiz.